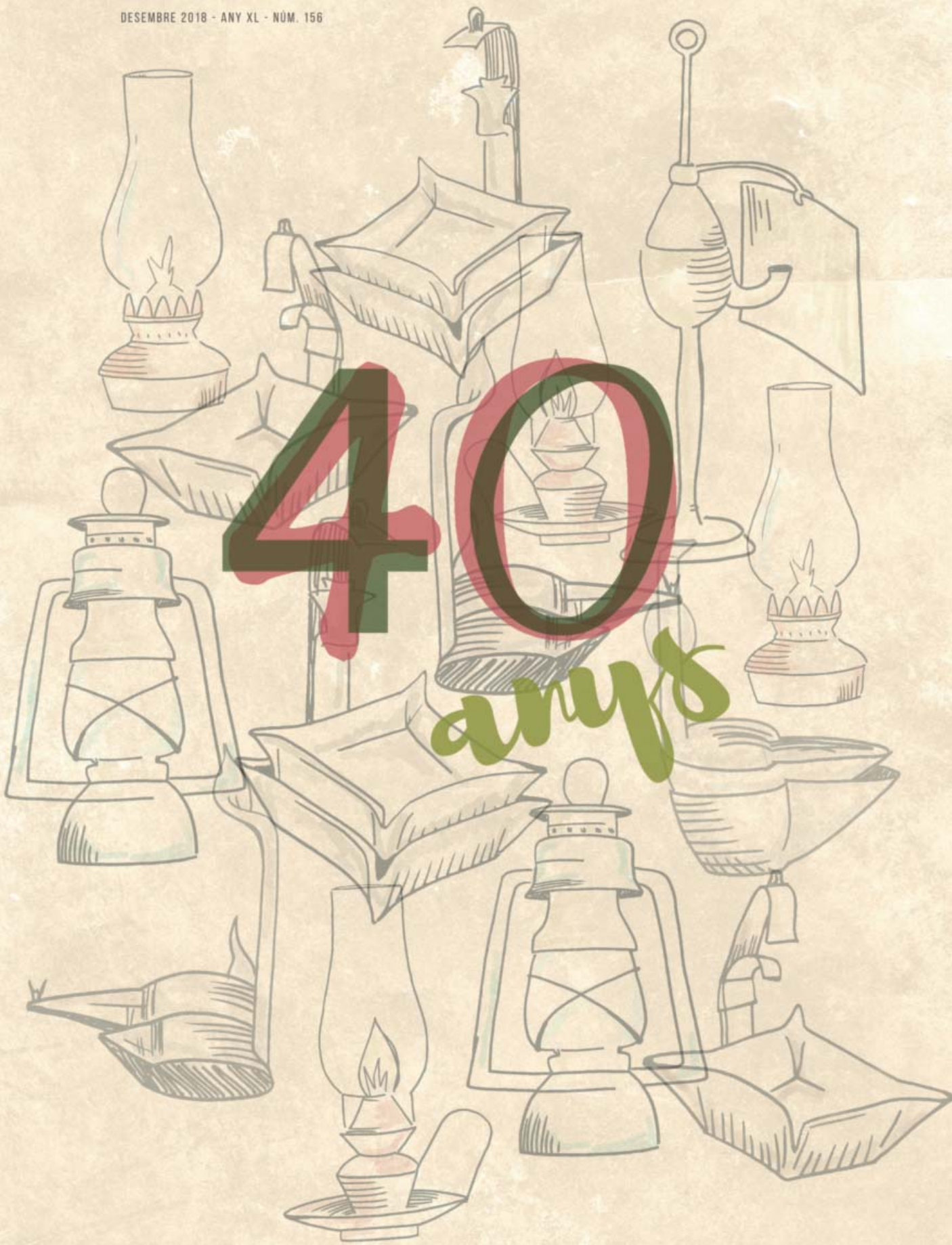

PORRERES

Llum d'oli

DESEMBRE 2018 - ANY XL - NÚM. 156

40
anys

CONTINGUTS

Què hi pots trobar en aquest número?

Les activitats de l'Agrupació i del GEP, amb crònica de la taula rodona sobre integració, pàg. 4.

Informació local: hi trobaràs el noticiari porrerenc, la pluviometria, el "sempre fa bon temps" d'en Miquel Tomàs i un parell de cròniques: la política i una sobre la torrentada! pàg. 10

Notes històriques, amb articles sobre història del formatge i els cossiers de Porreres. pàg. 16

Les xafarderies del "sabeu que..." a la pàg. 19

L'especial "40è aniversari" del Llum d'Oli, amb una entrevista a l'ex-president de l'Agrupació Joan Sorell, un reportatge sobre les publicacions de Porreres, un article sobre un article segrestat i unes reflexions sobre aquests 40 anys per part de na Joana Mora, a part d'algunes fotos històriques, pàg. 20

L'entrevista "En Femení", a la pàg. 28

La secció d'opinió, per veu de Joan Melià i Joan Ferrà, pàg. 30

L'espai escolar, amb escrits del Col·legi Verge de Montis-sion, Escola Nova i IES Porreres, a partir de la pàg. 32

Un reportatge sobre la Papeteria Almoïna, petit comerç que ja ha tancat les seves portes, pàg. 35

Toni Gornals i Sebastià Lliteres entrevisten a Toni Juan "Caragol", a la secció "Porreres i la seva gent". pàg. 36

Creació amb l'obturador i poemes d'Andreu Arranz i Jaume Rosselló a la pàg. 38

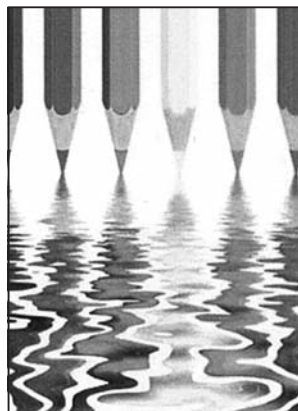
Una crònica d'un apassionant voluntariat a Kènia, per Caterina Lliteres, pàg. 40

La "Vena artística" de Jaume Rosselló Tomàs, per mà de na Caterina Gornals, a la pàg. 42

La secció "de Porrera a Porreres" a la pàg. 44

Els esports: l'espai del Club d'Atletisme, i un escrit preciós sobre l'essència de l'esport, per Antoni Sastre, pàg. 46.

ESTANC - PAPERERIA

ANTÒNIA M^a

Tabac - Revistes - Premsa - Regals
Llibres de text - Fotocòpies en color

C/ Sant Roc, 2
Tel i fax: 971 16 80 05
07620 - PORRERES

MANIS

C/Almoïna 30, Porreres.
Tel: 971 16 84 56

ENCARA NO ETS SUBSCRIPTOR O SOCI DE L'AGRUPACIÓ?

Per a poder existir, tant l'Agrupació Cultural com el *Llum d'Oli* necessiten de la col·laboració i compromís de la gent de Porreres. Som molts, però encara volem ser més! T'animam a subscriure't a la revista o bé a fer-te soci/sòcia de la nostra entitat, ajudant-nos així a seguir endavant amb la nostra tasca desinteressada en favor de la cultura i la informació al nostre poble.

Preus: si tens menys de 30 anys, el cost és de 20€ anuals. A partir dels 30 anys, el preu és de 30€ anuals. Subscripció a la revista: 15€ anuals. Totes les modalitats inclouen l'enviament del *Llum d'Oli* al vostre domicili! Contacta amb nosaltres a través de l'adreça llumdoliporreres@gmail.com

ENTRE LA LLUM I LA FOSCOR: 40 ANYS DESPRÉS

Desembre del 2018 - Núm. 156

Dipòsit Legal PM 76/1979

Edita:

Agrupació Cultural de Porreres

Carrer d'en Mago, núm. 6

www.agrupacioculturalporreres.blogspot.com

www.facebook.com/acporreres

www.facebook.com/llumdoliporreres

Coordinació:

Catalina Maria Garí Blanch

Sebastià Lliteres Lliteres

llumdoliporreres@gmail.com

Consell de redacció:

Llúcia Salleras Julià

Bartomeu Garí Salleras

Joana Mora Cerdà

Joan Barceló Barceló

Col·laboradors/es:

Andreu Arranz Morell

Maria Barceló Crespi

Germanes Barceló-Crespí

Joan Barceló Xibic

Albert Carvajal

Francesc Delpueyo Aceña

Joan Ferrà Sansó

Catalina Maria Garí Blanch

Bartomeu Garí Salleras

Antoni Gornals Miralles

Caterina Gornals Miralles

Sebastià Lliteres Lliteres

Caterina Lliteres Roig

Joana Mora Cerdà

Tòfol Noguera Font – GEP

Jaume Rosselló Tomàs

Antoni Sastre Vanrell

Antoni Sorell Mora

Francesc Servera Veny

Miquel Tomàs Burguera

Simó Tortella Sbert

C.A. Porreres

IES Porreres

Col·legi Verge de Monti-sion

Escola Nova

Fotografies:

Simó Tortella Sbert

Arxiu Agrupació Cultural

Correcció lingüística

Catalina Maria Garí Blanch

Coberta especial dissenyada per

Aina Nicolau Orell, en motiu

del 40è aniversari del Llum d'Oli.

Novembre 2018.

Imprimeix:

Gràfiques LLOPIS, S.A.

Tel. 971 58 04 89

e-mail: disseny@grafiquesllopis.com

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió dels seus autors.

Com bé sabreu, apreciats lectors, el *Llum d'Oli* va néixer un 23 de desembre de 1978, tot just ara fa 40 anys. Eren temps, encara, de pors, però també d'anhels i d'esperances. Les pàgines de la revista varen suposar un bri de llum nova encesa per una generació de joves que tenien moltes inquietuds i, sobretot, ganes de deixar enrere l'època de foscor que representava el franquisme: repressió, immobilitisme, autoritarisme...

La llibertat i la democràcia, així com l'estima i les ganes de divulgar la nostra llengua i cultura, eren elements estimulants que il·luminaven el camí. El *Llum d'Oli* és només un exemple de les moltes coses que nasqueren aquell 1978. Pensam, també, en el Grup Foganya de Jaume Güia i companyia, l'espurna del qual continua viva 25 anys després de la seva mort i segueix omplint de màgia –per exemple– la nit dels Reis a Porreres.

El 1978 també és l'any de la ratificació en referèndum (sí, referèndum, allò que tant espanta a segons qui!) de la Constitució Espanyola, aquell text que pareix més sagrat que la Bíblia, que no es pot tocar mai... a no ser que sigui per fer una reforma “expres” per a adequar-la als interessos del gran capital estranger. Bé, la qüestió: recentment s'ha commemorat l'efemèride de la seva aprovació. Per Madrid no han escatimat res en fer grans gales commemorant tal fita, vantant-se orgullósament del que va suposar allò per a la democràcia a l'Estat.

Algú pot pensar que el 1978 eren altres temps, i que molt han canviat les coses de llavors ençà. Però... vists els esdeveniments d'aquests darrers anys, potser no han canviat tant. Després de 40 anys, tot sembla indicar que els fantasmes del franquisme potser no són tan fantasmes, sinó homes de carn i ossos disposats a caminar com els crancs per retrocedir en drets i llibertats sense que això els creï cap complex, cosa que sí passava fa uns anys. La crescuda de l'extrema dreta a Andalusia (i a tot l'Estat) ha posat en estat d'alerta a molta gent de bé que ara veu perillar allò que fa dècades semblava assegurat.

Aquesta revista que teniu entre les mans ha estat sempre al costat dels valors democràtics, de la llibertat d'expressió, del nostre autogovern i de la convivència i el respecte entre la ciutadania, així com també contra les injustícies, el feixisme i la intolerància.

És per això que no podem obviar que, 40 anys després, ens disgusta haver de seguir escrivint editorials en defensa d'unes qüestions que molts donaven ja per madurades i assumides. És un deure dels mitjans de comunicació, en un moment en què es posa en dubte també el secret professional dels periodistes, sortir al carrer i anar a les urnes a defensar allò que hauria d'estar més que assegurat dins la nostra societat: la llibertat i el respecte, enfront de l'odi i la ràbia. Com deia Llach, tossudament alçats, en l'últim número del nostre 40è aniversari, alçam la veu com ho venim fent des de l'any 1978 per reclamar que la llum es faci més gran per a apagar una foscor que creix a un ritme vertiginós.

Amb aquest desig d'esperança i llibertat, us desitjam un feliç i venturós 2019. Per molts d'anys més al vostre costat, porrerencs i porrerencues!

JORNADES EN HOMENATGE A AINA SANSÓ

Durant els mesos d'octubre i novembre van tenir lloc al Molí d'en Beió de Manacor unes jornades de música organitzades per l'Escola Municipal de Mallorca i l'Ajuntament de Manacor amb el nom «Vint segles de música a Manacor. Homenatge a Aina Sansó». Un merescut homenatge del seu poble natal a la nostra companya i sòcia Aina Sansó.

I EIXIDA: PARC NATURAL DE MONDRAGÓ

El diumenge dia 7 d'octubre es varen iniciar les eixides del present curs, en aquesta ocasió es va anar al Parc Natural de Mondragó, del terme de Santanyí. Es va poder comprovar la gran diversitat paisatgística: garriga d'ullastre i pinar, savines litorals, camps de conreu de secà, l'estany dolç de s'Amarador i el salat de ses Fonts de n'Alis, la costa retallada amb indrets rocosos i platges d'arena, penya-segats... i també el seu interès etnològic: casetes de roter, barraques de curucull, forns de calç... Endemés, el recorregut es va completar fins a arribar a cala Figuera per fer una volta al llarg del moll i a cala Santanyí per veure el Pontàs.

Enguany que ha estat declarat Any Llopart, l'eixida donà peu a fer lectura d'alguns textos *in situ* de *Poemes de Mondragó* de Josep Maria Llopart.

II EIXIDA: BANYALBUFAR

El diumenge dia 4 de novembre l'eixida es va dirigir cap a Banyalbufar on vam poder visitar l'església parroquial i la torre de defensa de la baronia; a més, vam trescar pels carrers i carrerons del poble. Després, férem una caminada fins a les cases de la possessió de Planícia (Banyalbufar), avui finca pública comprada pel Govern de les Illes Balears l'any 2009.

Al llarg de la caminada vam poder observar una gran diversitat botànica i unes panoràmiques espectaculars amb vistes de la costa de Banyalbufar i Estellencs.

EL LLOGUER COM A NOU MODEL TURÍSTIC. REFLEXIONS DE LA TURISTITZACIÓ AMB LA GENTRIFICACIÓ

Marc A. Morell (Palma, 1973) és doctor en antropologia social i llicenciat en història per la Universitat de Barcelona (UB). Ha exercit d'investigador i de professor associat a la UIB.

CONFECCIÓ A MIDA
DISSENY INTERIOR
DECORACIÓ TÈXTIL

CHITÓN
DECORACIÓN

www.chitondeco.com

info@chitondeco.com

DAGMAR & ERICH FUSS
07260 Porreres/Mallorca
Ctra. Porreres - Campos km 0,4

Tel. 971-16 82 57
Fax 971-16 85 28

BM ESPORT - SABATES
Ballester Melià

C/. L'Almoina, 19
07260 PORRERES

Tel. 971 16 82 76
Tel. Part. 971 64 74 21

En Marc va fer la seva tesi doctoral sobre la gentrificació i el caràcter de classe de la producció de l'espai en la societat de mercat que va titular *La Flor i Mort d'un Barri: una etnografia entorn a la gentrificació integral i la lluita de classes a la Mallorca urbana*.

Dissabte dia 11 de novembre en Marc ens va explicar el significat de la paraula gentrificació i les seves conseqüències entre altres conceptes relacionats amb les seves recerques: *La gentrificació és la substitució, en un espai determinat, d'una classe per una altra amb un poder adquisitiu més alt. Un exemple clar és el del barri de la Gerreria de Ciutat.*

**HOMENATGE A JOSEP MARIA LLOMPART:
«I, de sobte, la nit»**

El grup del taller de lectura de l'Agrupació Cultural dirigit per Agnès Vanrell Sureda oferí el dimarts 13 de novembre un recital poètic i musical en homenatge a Josep M. Llompart en el marc de la Setmana del llibre en català.

**PRESENTACIÓ DEL LLIBRE EL PROCÉS
CATALÀ AMB ULLS MALLORQUINS**

Pere Sampol Mas és un dels polítics mallorquins amb més experiència i més ben preparat per parlar i escriure sobre molts de temes sobre la nostra societat i país. Sempre és un plaer escoltar-lo i llegir els seus articles publicats a l'*Ara Balears* i a *Última Hora*.

Dia 17 de novembre l'exsenador montuïrer presentà al local de l'Agrupació Cultural el seu darrer llibre *El procés català amb ulls mallorquins*. Aquesta publicació aplega una trentena d'articles editats als diaris *Ara Balears* i *Última Hora* entre el setembre de 2013 i el febrer del 2018.

VISITA A L'ALBUFERA

El dissabte dia 24 de novembre va tenir lloc un recorregut per l'Albufera, la zona humida més extensa de Mallorca. Pere Pere-

lló Payeras, bon coneixedor del procés de la dissecació dirigit per l'enginyer anglès John Frederic Bateman (1810-1889), va explicar la intervenció dels anglesos i la història de l'Albufera durant els segles XIX i XX.

**UN PAÍS QUE TANT
ESTIM. 14 ANYS
A BURUNDI**

Mossèn Sebastià Salom, rector de Porreres, va ser convidat per l'Agrupació Cultural dissabte dia 1 de desembre per parlar-nos dels 14 anys (1969-1974, 1980-1983 i 2007-2013) que va estar de missioner a Burundi. Són moltes les vivències i anècdotes que va contar de la seva estada a Àfrica, com per exemple: el conflicte entre els tutsis i els hutus, la pujada al Kilimanjaro, la relació amb els habitants, l'aprenentatge del seu idioma —el kirundi—, l'impacte de veure la pobresa de la gent que ens envolta en contrast amb l'aparent riquesa que era als seus ulls la nostra manera de viure: una casa amb trespol de ciment i teulada, tres menjades diàries... *Com podíem evangelitzar des de la riquesa? Com podíem ensenyar que Déu és pare de tots, que ens estima a tots per igual i que tots som germans?*

III EIXIDA: SANTUARI DE LLUC

El diumenge dia 2 de desembre vàrem anar al santuari de Lluç, centre espiritual de Mallorca. A més de l'església i la Mare de Déu (patrona de Mallorca), veiérem la font Coberta, el museu, les creus

gòtiques, el jardí botànic, els porxos, el Centre d'Interpretació de la Serra de Tramuntana, etc. També intentàrem fer la volta dels Misteris que no poguérem acabar perquè el camí estava tallat a causa d'uns esboldrecs.

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE *UN PAÍS ANOMENAT NOSALTRES*, D'ANTONI TROBAT

El passat 27 de desembre, en el marc de la Diada de Mallorca, Antoni Trobat fou convidat per part de l'Agrupació Cultural i l'Assemblea Popular perquè presentés el seu llibre *Un país anomenat*

nosaltres, d'Illa Edicions. Tià Lliteres presentà l'autor d'un llibre que ja va per la segona edició i que malgrat sigui un recull d'articles publicats al diari *ARA Balears*, té molt de suc: aglutina reflexions entorn al paper del mallorquinisme d'esquerres, dels moviments socials i també sobre els danys que ha causat el capitalisme global a la nostra terra, entre molts altres temes. Trobat, historiador i periodista (Palma, 1981), ens convidà a repensar Mallorca posant al centre el bé col·lectiu per sobre de l'individualisme que avui caracteritza la nostra societat.

PASSEJADA PER CIUTAT

Com ve essent habitual des de fa un bon grapat d'anys, l'Agrupació Cultural organitza una passejada per Ciutat durant les festes nadalenques. Enguany va tenir lloc el dissabte dia 29 de desembre. El recorregut va discórrer des de l'Almudaina de Gumara al Castell Reial de Mallorca (avui anomenat palau de l'Almudaina) també es visità el Temple, els banys àrabs i l'Almudaina entre altres indrets.

A l'horabaixa, es pogueren veure dues exposicions d'interès: al

Gran Hotel, peces de l'antiga Grècia i que avui es troben al British Museum, i a can Balaguer els materials prehistòrics trobats a les excavacions de l'illot de la Galera, front a la platja de can Pastilla.

AINA NICOLAU DISSENYA LA PORTADA DEL 40è ANIVERSARI DEL LLUM D'OLI

Des d'aquestes pàgines i en nom del Consell de Redacció de la revista, volem donar les gràcies a la jove porrerenca Aina Nicolau Orell que, de manera desinteressada, ha dissenyat aquesta preciosa portada de l'exemplar que teniu a les vostres mans, tot commemorant el 40è aniversari del *Llum d'Oli*. Moltes gràcies per aquest regal, Aina!

BAR
CA'N
GUILLEM
 ENTREPANSTAPESPIZZES

AV. BISBE CAMPINS, 1 PORRERES 971 647 495

Estanc Can Poo

Segells de goma. Tota casta d'impresos d'impremta.

Havans gravats per a festes.

Llibres de text. Revistes. Articles de papereria.

Juguetes. Perfumeria. Articles de regal

Avinguda Bisbe Campins, 12 • Porreres.

Tel. 971 16 66 36 - Fax: 971 64 70 24

ACTIVITATS GEPERUDES

PUIG DE SA FONT - MORRO D'ALMALLUTX I PUIG DELS TOSSALS VERDS

30 de setembre de 2018

De bon matí ens reunim per donar inici a l'excursió. Deixem els cotxes a l'aparcament de la Font des Noguier (750 metres) i amb una forta pujada pel «GR 221» ens dirigim cap el Coll de sa Coma dets Ases (901 metres). Des d'aquest punt i fent qualche grimpada (fàcil), ens dirigim al puig de sa Font (1071 metres). Crestejant, anam cap el Morro d'Almallutx (1064 metres), davallam fins al clot de neu dels Tossals (954 metres) i d'aquí pujam al puig dels Tossals Verds (1118 metres), on aprofitam per recuperar forces.

Reprenem la marxa cap al comellar de l'avenc dels ben avinguts fins arribar al camí que va del refugi dels Tossals al prat de Cúber («GR 221»). Una vegada ens trobam en aquest indret, seguim pel GR cap el coll dels Coloms (808 metres) fins arribar a la canaleta que du l'aigua des del gorg Blau al de Cúber i, vora-vora la canaleta, anam cap a la font des Noguier i donam per acabada la passejada del dia.

PUIG DE GALDENT I PUIG DE SES BRUIXES

21 d'octubre de 2018

Per realitzar aquesta passejada, en aquesta ocasió no ens férem gaire enfora, anàrem a conèixer un poc la serra de Galdent, entre Algaida i Lluçmajor.

Partírem a caminar des de Randa i, pel camí vell d'Algaida, amb molta boira, ens dirigírem cap a son Vic i son Viroto. Avançant per camins de carro, arribàrem al llogaret anomenat de s'Heretat i, des d'aquí, ens dirigírem cap a son Roig. Acompanyats d'una espessa boira, començàrem la pujada del dia -això no podia faltar- cap el puig de Galdent (420 metres), on aprofitàrem per pegar una mossegada.

Continuàrem la marxa i crestejant anàrem cap a l'Ensopegada del gegant i cap al puig den Claret (378 metres). Aclarida la boira, caminàrem cap al puig de ses Bruixes (355 metres), però no en vam veure cap, es veu que l'escolà que habita al puig de davant les va fer fugir.

Una vegada fet cim, davallàrem cap a can Rectoria i pujàrem a Randa pel camí vell de Lluçmajor, per on passa la canal que ve de la font de son Reus i que du aigua fins a Lluçmajor; si les dades no ens fallen, és la més llarga de Mallorca. Després, arribàrem altra volta a Randa i donàrem per conclosa la passejada d'aquell dia.

PUIG DES COLOMER - PUIG DE SES FITES - PUIG DE NA FÀTIMA - 25 d'octubre de 2018

Des de l'aparcament de Raixa començam aquesta caminada: travessam el torrent que en aquell indret es troba i, per un camí ample paral·lel al torrent -deixant les cases de Raixa a la dreta- començam a caminar. Havent avançat uns metres, giram a l'esquerra i, per un camí de carro, iniciam la pujada dins un pinar entre marjades, fins a arribar al coll des Tirany (301 metres).

Entre carritxeres i amb una pujadeta, assolim el primer cim del dia: el puig des Colomer (446 metres). Berenam i reprenem la marxa cap el pas de l'Empelt de sa bruixa. Una vegada passat el pas, davallam per unes marjades de conreu -avui plenes de càrritx i pins- i arribam al coll Espès (338 metres).

Des del coll, enfilam la pujada al puig de ses Fites (506 metres), per poder gaudir d'unes magnífiques vistes. Poc després, davallam cap el coll de son Puig (402 metres) i ara, amb una forta pujada i ajudats qualche pic de les mans, feim el cim de na Fàtima (651 metres).

Una vegada fet cim, cercam un recer per dinar i, després d'una petita beca-deta, reprenem la davallada cap el pas dels Ases (507 metres). Per dins un alzinar i amb una bona baixada, anam a cercar el caminó de Raixeta. Una vegada trobat, ja pel camí de carro, ens dirigim cap a Raixa i donam per acabada la sortida.

«EL PAPER DE LA DONA ÉS FONAMENTAL PER A LA COHESIÓ SOCIAL ENTRE NOUINGUTS I AUTÒCTONS»

CRÒNICA DE LA TAULA RODONA «INTEGRACIÓ DELS NOUINGUTS A PORRERES: UNA QÜESTIÓ NO RESOLTA?» ORGANITZADA PER L'AGRUPACIÓ CULTURAL PER LA FIRA DE TARDOR

Sebastià Lliteres Lliteres

El passat 26 d'octubre vàrem poder gaudir d'una taula rodona molt interessant. El tema central foren les relacions socials entre nouvinguts i autòctons. En l'intent de trobar respostes a aquesta qüestió, hi varen participar diverses persones que varen aportar la seva experiència personal des de diferents sectors socials: Maria Lliteres, infermera de Porreres; Maria Antònia Rigo, directora de l'Escola Nova; Catalina Burguera, educadora dels serveis socials de l'ajuntament, Nezha Soul-dogui, estudiant d'integració social a la UIB i porrerenca arribada amb només 3 anys a la vila, i Xisca Mora, batlessa de Porreres. Moderà el debat Francesc Melià, historiador i professor de ciències socials a l'IES Porreres, a part de col·laborador d'aquesta revista.

El mateix Francesc va introduir la taula rodona amb una sèrie de dades que val la pena recordar, començà per afirmar que «el canvi poblacional és l'element de canvi social més important dels darrers 20 anys». Del 2001 al 2011, Porreres ha vist augmentar en 1.269 habitants la seva població. El gener de 2018, érem ja 5.256 habitants. A això hi ajuda l'habitual comportament demogràfic dels nouvinguts, que ha ajudat a disminuir l'edat mitjana en què es té el primer fill.

Abans del 2001, el tant per cent de població estrangera era el 4'52%. El 2011 havia pujat al 24'38%, dada que el 2018 ha baixat al 21%. D'aquest 21%, un 55% són africans (dels quals un 98% del Marroc); un 33% europeus (un 60% de l'Europa de l'Est i un 40% de l'Europa Occidental); un 9'5% llatinoamericans i un 1% asiàtics.

Entrant ja en olivetes, es parlaren diversos temes que intentaré resumir molt breument en aquesta crònica: per exemple, quins aspectes es veuen més afectats i quins canvis havien notat abans i després d'aquest augment poblacional, quines oportunitats tenim davant això i què hi podem fer, i quines mesures urgents aplicarien.

«Necessitam més recursos i seguir fent feina amb els pares i mares nouvinguts», M. Antònia Rigo

Dues qüestions semblaren ser comunes en el sector sanitari i educatiu: les dificultats causades per la minva de recursos públics en educació i sanitat -precisament en un context de creixement de la població- i la repercussió «negativa» d'algunes diferències culturals. Per exemple: que els nins faltin a classe i perdin hores d'ensenyament per a acompanyar els pares al

metge perquè els joves entenen més la llengua, o bé que al pati de l'escola facin grupet dificulta la immersió. De fet, sovint van a la consulta del metge amb nins petits, o per demanar la pastilla del dia de després, o avortar... els falta informació en general sobre aquestes qüestions. El fet que no hi hagi comarcs a Porreres les obliga a vegades a anar a Vilafranca per a demanar la píndola, però moltes d'elles no tenen cotxe.

«A part dels recursos, és important fer feina en la qüestió idiomàtica: especialment en el món sanitari és bàsic», Maria Lliteres

Na Catalina, dels serveis socials, explicà que «quan vaig arribar fa 15 anys vaig trobar ja molta població nouvinguda. Porreres va ser dels primers ajuntaments en posar una educadora i mediadora sociocultural que ha anat fent feina de formigueta que potser no és suficient, però que és molt important».

«La integració és una feina a fer pertot, en tot i amb tot-hom: nouvinguts i autòctons», Catalina Burguera

Na Nezha va explicar que l'element a treballar són les mares perquè d'aquesta manera incideixes directament en el pilar fonamental de la família d'origen magrebí: aquelles qui eduquen els fills (juntament amb l'escola) i que poden exercir un paper clau en la millora de la cohesió social al poble, cosa que ara no passa.

«És vital donar una cultura d'utilització sanitària bàsica a la població nouvinguda», Maria Lliteres

Però, per què no passa? Nezha donà la clau de tot plegat: les primeres persones que varen arribar es varen veure en una situació en què era necessari aprendre la llengua per poder-te relacionar. Eren pocs i per tenir una feina o per parlar amb qualcú havien d'adaptar-se a l'entorn, que era gairebé totalment «autòcton». En canvi, quan a partir del 2001 arribaren desenes de magrebins, la situació va canviar: la creació d'un grup social vingut de fora al mateix temps va crear la possibilitat de relacionar-se només entre ells i dificultà l'assimilació del català o l'establiment de relacions entre els «porrerencs de tota la vida» i els «nous porrerencs». Un cas paradigmàtic és el de la mateixa Nezha: ella parla un català perfecte, però en canvi el seu germà petit mescla idiomes. La clau és l'educació, però no només a l'escola.

«Ara ja no hi ha tanta acollida com quan vaig arribar el 1999», Nezha

Xisca Mora també va agafar com a eix principal de la seva intervenció el paper de la dona, fonamental per a aconseguir millorar la situació de la comunitat magrebina de Porreres. Una solució possible, apuntà, seria recuperar les «parelles lingüístiques». També va fer una reflexió que no va deixar indiferent a ningú: «en general, hem perdut el veinadejar. No tot ve per part de la gent nouvinguda: les relacions entre autòctons fa anys que han evolucionat i és molt diferent de com ens relacionàvem fa alguns anys». Recuperar el veinadejar, la proximitat i l'afecte en les relacions entre vilatans és també una forma d'ajudar a la cohesió social entre tots els que vivim a Porreres. «És molt trist que moltes opinions es basin en tòpics i mentides, com en el tema de les ajudes socials», afirmà.

«És important que ens vulguem conèixer mútuament: s'ha de voler conèixer el que els magrebins han dut i aportat a la nostra terra», Xisca Mora

Maria Antònia Rigo remarcà la necessitat d'una millora en la valoració que puguin fer les famílies de l'educació i potser això implicaria la necessitat d'una mediatora tot l'any, a part d'avançar en tema idiomàtic. Tot i això, recordà que hi ha hagut alguns canvis importants en aquest sentit i que es va millorant a poc a poc, com també afirmà Maria Lliteres referint-se a la valoració general del sistema sanitari.

«El tema religió no té res a veure amb els problemes dels nouvinguts: hi ha molts altres factors més determinants», Nezha

Però com apuntà Catalina Burguera «conèixer la llengua no vol dir integració: els joves que la coneixen es troben entre dos mons i tanmateix no serà una qüestió només d'una generació». Això lliga amb la idea que na Nezha explicà: «a vegades no sabem si som d'aquí o si som d'allà; no sabem si som allò que podem ser al carrer, o si som allò que podem ser dins les nostres cases». «Venim de Nador, un indret pobre, on els pares no donen importància a l'educació, on s'infravalora la dona»: el masclisme i el factor de classe són claus per entendre la problemàtica en totes les seves vessants.

Vivim un temps «d'acceleració històrica», que se'n diu. Un temps on les coses que passen, ho solen fer aviat i sense temps d'assimilar-les: aquest augment poblacional i aquesta venguda de gent ha succeït en molt poc temps i ha provocat un xoc important en la imatge de la nostra vila. Ens cal treballar d'una forma més pausada i reflexiva, i intentar comprendre la nostra societat: ens cal desterrar l'odi i la intolerància cap al diferent i voler entendre que avui el nostre poble és diferent de com ho era als anys 80. I que no és ni millor ni pitjor: si de cas més ric culturalment.

Un fet que pot explicar els problemes derivats del tema tractat, és que entre el públic de la taula rodona només hi eren present tres homes, i la sala era plena (i plena, per altra banda, de gent convençuda de la importància de la cohesió social). Ens cal pedagogia, respecte i educació per a la convivència, més que per a la «integració»: conviure és l'aposta més bella que podríem fer com a poble. La integració, molts cops es planteja des de posicions de superioritat cultural que dificulten la predisposició dels nouvinguts. Humilment, des del *Llum d'Oli*, afirmam el nostre compromís perquè aquesta convivència sigui un dels motors que guii la tasca diària dels agents socials de Porreres i de tota la seva població.

NOTICIARI PORRERENC

Simó Tortella i Toni Sorell

20 D'OCTUBRE

Un bon tast d'art. Tercera edició de la nit de l'art porrerenca. El "Tast Art" ha comptat amb 18 punts repartits pel poble, amb exposicions de tot tipus i color. Com sempre, l'art s'ha maridat amb el vi de 7 bodegues. Enguany, aquesta cita amb la cultura s'ha hagut de moure al calendari, en solidaritat amb la catàstrofe que ha patit el Llevant de l'illa arran de la torrentada.

23 D'OCTUBRE

Nou tram de ronda de circumval·lació. S'han aprovat les obres de construcció del nou vial, entre el carrer de la Santa Creu –davant l'Escorxador municipal– i el carrer del Pont. Tenen un pressupost d'un milió d'euros, que finança el Consell insular, i l'adjudicatària és l'empresa Matías Arrom. En 8 mesos, el projecte hauria d'estar enllestit. Seran 500 metres de calçada que, malgrat tot, encara no bastaran per acabar de tancar definitivament l'anell de "les rondes".

28 D'OCTUBRE

Fira de tardor i paraigua. Enguany, la pluja ha deslluït part de la jornada, però així mateix l'assistència de visitants ha estat nombrosa. S'han hagut de suspendre diverses activitats i mostres a l'aire lliure. S'ha de destacar la predisposició dels comerciants locals que, amb pluja o sense, han muntat la paradeta per donar a conèixer el seu producte. A la fotografia, fruites i verdures de Mianes.

10 DE NOVEMBRE

Teatre amb memòria. S'estrena a l'Auditori "Els altres", de Salvador Oliva i dirigida per Luca Bonadei. Una obra que ret homenatge al darrer batle republicà de Palma, Emili Darder, i a tants altres represaliats anònims que patiren la Guerra Civil i el franquisme. També està inspirada en el testimoni de Maite Blázquez, néta de Joan Losa, un dels afusellats darrera l'Oratori i enterrats a la fossa del cementeri porrerenc. De fet, un dels cossos exhumats i identificats és el seu.

27 DE NOVEMBRE

De polvorí a centre d'interpretació. El Ministeri de Defensa cedeix a l'Ajuntament l'ús de les instal·lacions de l'antic polvorí del Puig den Femella. Fa anys que està tancat amb pany i clau. L'objectiu és transformar part de les instal·lacions en un centre d'interpretació del massís de Randa. Però les cases on s'allotjava el destacament militar no s'aprofitaran. Des del consistori pensen que el seu manteniment seria massa costós. Del túnel, en concret, se n'aprofitarà una part.

27 DE NOVEMBRE

← **Compensació ambiental.** Precisament, el nou projecte d'ús del polvorí respon a la compensació econòmica que les graveres del poble han d'abonar per llei per dur a terme la seva activitat. L'Ajuntament ja havia demanat a la Conselleria que aquestes compensacions, derivades de l'explotació minera al poble, repercutissin precisament en les zones protegides del nucli i en la seva recuperació i regeneració forestal.

15 DE DESEMBRE

→ **Pedra per la memòria.** L'antic ajuntament (actual l'Escrivania) fou l'espai escollit per a col·locar la pedra de la memòria del batle Climent Garau Juan *Marió*, assassinat el 23 de setembre de 1936 pels falangistes durant la Guerra Civil. L'autor de la «stolpersteine» (pedra que fa travelar), Gunter Deming, n'ha col·locat milers arreu d'Europa per retre homenatge a les víctimes del nazi-feixisme europeu, estimulants així la memòria democràtica mitjançant aquestes pedres que se situen al carrer, a la vista de tothom, perquè mai ningú oblidí el que va passar. A l'acte, hi assistiren alguns familiars del batle *Marió*: la seva fillola Maria, el seu renet Clemente Garau Jr. i la seva esposa Adriana, arribats des del Brasil. A més, l'acte va comptar amb la presència de les autoritats del Consell de Mallorca i de l'Ajuntament de Porreres, així com de la Comissió de Memòria del mateix Ajuntament, dels xeremiers de la vila i de nombrosos veïnats que varen voler assistir a un nou acte de dignificació de la figura d'aquest fill il·lustre del nostre poble.

19 DE DESEMBRE

→ **Centre de dia.** Després de mesos d'incerteses, les distintes institucions implicades en l'afer del tancament de la residència han arribat a un acord: el Bisbat i la Parròquia cediran l'edifici del carrer Sala a l'Ajuntament per 40 anys. La intenció és que sigui remodelat per a poder acollir un centre de dia a la planta baixa que, depenent de com vagin les negociacions amb la consellera d'Afers Socials, Fina Santiago, podria acollir més dels 30 usuaris que es tenien prevists. L'acord firmat entre la batlessa i el Bisbat passarà per ple aquest mes de gener per a ser ratificat per la corporació municipal porrerenca.

LES TORRENTADES I L'OCUPACIÓ DEL TERRITORI

Miquel Tomàs Burguera

Escric aquestes línies hores després d'anar a trescar per Sant Llorenç i fer una passejada per observar els rastres que la torrentada de dia 9 d'octubre va deixar al torrent de Ses Planes. Sens dubte, és un d'aquells episodis que quedaran guardats a la memòria col·lectiva de Mallorca, especialment per haver causat la mort de 13 persones, fet que supera amb escreix qualsevol altre episodi d'inundació recent que haguem patit a les Illes.

A dia d'avui és més necessari que mai

fer una mirada cap al passat, per veure en què ens hem equivocat; i una altra cap al futur, per planificar bé les actuacions necessàries per evitar que una catàstrofe d'aquest estil es pugui repetir a qualsevol altre indret.

La primera frontera de protecció contra les torrentades és la planificació urbana i l'ordenació del territori. Si no construïm a zones inundables i, a més, els passos de torrents vora les nostres carreteres estan adequats a les puntes

reals que poden dur durant una torrentada, el grau d'exposició al risc serà escàs i els problemes seran mínims. Per desgràcia, aquesta primera frontera de protecció no funciona gairebé mai i l'ocupació d'àrees inundables és molt freqüent tant a Mallorca com a molts altres indrets. Si bé ens hem d'esforçar al màxim per evitar noves ocupacions inadequades d'espais inundables. Com a societat, però també com a individus, hem de cercar maneres de protegir-nos de les torrentades.

Barbara-Art
DECORACIÓ - ANTIC

Gabriel Cortés

MESTRE ARTESÀ LLAUNER

FANALS MALLORQUINS - RESTAURACIÓ DE METALLS

Pl Molí de N'AMENQUAL, 10 - Telèfon i Fax 971 64 72 41 - 07260 PORRERES

És habitual pensar en dur a terme modificacions als torrents per minimitzar possibles impactes sobre els usos antròpics i les vides humanes. De manera ràpida es pensa en desviar o encaixonar torrents, amb el problema que aquestes actuacions intervenen únicament en el seu llit, mentre que per protegir-nos de manera adequada és necessari realitzar una gestió integral de tota la conca del torrent. Mantenir en bon estat totes les infraestructures tradicionals presents a fora vila i que contribueixen a minimitzar la quantitat d'aigua que arriba als torrents és, com a mínim, igual d'important que l'estat en què es trobi el llit del torrent. Podríem parlar de síquies, albellons, marges, parats i un llarg etcètera que sovint s'oblida quan es parla de risc d'inundació.

Malauradament, davant torrentades extraordinàries, ni les mesures més agressives ni les més tradicionals són suficients. I, per tant, és necessari disposar d'un sistema d'alertes funcional que avisi a la població davant el risc imminent d'una inundació. A dia d'avui, la tecnologia existent és suficient com per a implantar sistemes d'avisos als punts més conflictius de les Illes, però aquest fet sembla que no és una prioritat.

Tal vegada us demaneu per què parlem d'aquestes coses a Porreres, un poble que no té grans problemes històrics amb torrentades. I és cert, a Porreres la primer frontera de protecció ha funcionat molt bé. Tot i tenir un nucli de població envoltat de cursos d'aigua, les construccions sempre se n'havien mantingut més o menys allunyades, però en les darreres dècades això ha canviat, i a dia d'avui ja hi ha alguns habitatges i infraestructures que sofreixen problemes quan aquests

cursos d'aigua presenten una punta de cabal. Així, a més dels problemes que apareixen a les nostres carreteres quan plou molt, ja són diverses les ocasions en què s'ha inundat el camp Municipal de ses Forques, però també qualche habitatge proper a La Poruga i a la síquia del Pont –aquests s'han inundat durant els episodis dels darrers anys, com el de finals de setembre de 2009.

Tot i que aquests cursos d'aigua no tenen, *a priori*, una gran capacitat de dur torrentades de grans magnituds que puguin provocar tragèdies com les de Sant Llorenç, de cara al futur hem d'elegir entre o no ocupar els espais que de tant en tant s'inunden o dur a terme actuacions per a protegir-nos davant eventuais episodis de torrentades. El que no podem fer és confiar en què no passarà res perquè mai no ha passat, sobretot, quan tenim esdeveniments recents que ens recorden per on circula l'aigua quan plou.

PLUVIOMETRIA

Germanes Barceló-Crespí

OCTUBRE

Dia 1	.....2'2	litres/m ²
Dia 2	.....2'5	litres/m ²
Dia 8	.....3'9	litres/m ²
Dia 9	.....20'3	litres/m ²
Dia 10	.....0'2	litres/m ²
Dia 14	.....25'2	litres/m ²
Dia 15	.....1'0	litres/m ²
Dia 16	.....4'2	litres/m ²
Dia 17	.....4'5	litres/m ²
Dia 18	.....11'8	litres/m ²
Dia 19	.....1'5	litres/m ²
Dia 27	.....49'5	litres/m ²
Dia 28	.....23'8	litres/m ²
Dia 29	.....1'8	litres/m ²
Dia 30	.....18'9	litres/m ²
Dia 31	.....5'2	litres/m ²
TOTAL	.....176'5	litres/m²

NOVEMBRE

Dia 1	.....0'8	litres/m ²
Dia 2	.....5'0	litres/m ²
Dia 5	.....2'3	litres/m ²
Dia 8	.....4'9	litres/m ²
Dia 9	.....6'1	litres/m ²
Dia 14	.....0'6	litres/m ²
Dia 18	.....0'5	litres/m ²
Dia 19	.....8'0	litres/m ²
Dia 20	.....13'5	litres/m ²
Dia 25	.....4'4	litres/m ²
Dia 26	.....3'0	litres/m ²
Dia 30	.....0'4	litres/m ²
TOTAL	.....49'5	litres/m²

DESEMBRE

Dia 10	.....0'5	litres/m ²
Dia 13	.....28'9	litres/m ²
Dia 14	.....1'8	litres/m ²
TOTAL	.....31'2	litres/m²

RESUM ANUAL

GENER	.....40'9	litres/m ²
FEBRER	.....118'9	litres/m ²
MARÇ	.....48'3	litres/m ²
ABRIL	.....87'0	litres/m ²
MAIG	.....35'1	litres/m ²
JUNY	.....13'4	litres/m ²
JULIOL	.....0'0	litres/m ²
AGOST	.....25'2	litres/m ²
SETEMBRE	.....101'3	litres/m ²
OCTUBRE	.....176'5	litres/m ²
NOVEMBRE	.....49'5	litres/m ²
DESEMBRE	.....31'2	litres/m ²
TOTAL	.....727'3	litres/m²

i ara, Solarium

Non Estil
PERRUQUERIA I ESTÈTICA

UNISEX

PERRUQUERIA

extensions
tallats de moda
tints
banys de color
rota casta de metxes
moldejats
desarriçat
recollits
núvies
comunions
etc...

ESTÈTICA

depilacions
neteja cutis
decoració d'ungles
tint de pestanyes
moldejats de pestanyes
massatges
manicures
pedicures
maquillatges

**obert de dimarts a divendres de
9 a 12 i de 15 a 20 h
dissabte tot el dia**

C/ Passaratx, 114
Tel. 971 166 646 - PORRERES

PROBLEMES I DUBTES AMB ELS PRESSUPOSTS PARTICIPATIUS I UNA NOVA PROPOSTA DE NOM PER LA NOVA RONDA

Redacció

Les sessions plenàries d'aquesta tardor no han estat especialment riques en mocions, però l'actualitat porrerenca sí que deixa algunes notícies destacades: ens referim al tema de la residència i al tema del polvorí del Puig d'en Femella, que ja s'ha tractat a les pàgines del noticiari i que en propers números mirarem d'ampliar-ne la informació, quan estiguin més clars els projectes.

Més enllà d'això, el ple del mes d'octubre començà amb una declaració institucional de suport als municipis afectats per les torrencades del mes d'octubre, així com en agraïment als voluntaris, protecció civil, serveis policials i brigada municipal. S'informà, a més, de l'adjudicació de la construcció de la nova ronda al contractista Matias Arrom SL. Aquesta empresa fou, segons la batlessa, la que redactà la millor oferta tant per la ronda com per les millores que s'han de realitzar al Camí de Marina, a fi d'acabar amb els problemes d'inundacions a la zona del Pou d'Amunt.

Una qüestió rellevant del ple va ser la votació del pla econòmic-financer per poder complir la regla de despesa de la liquidació dels pressupostos 2017, procediment que és obligatori per mor de la «Llei Montoro». El fet és que aquest pla contempla bàsicament la supressió de la despesa de la reforma del pati de l'Escola Nova (66.910€), proposta guanyadora dels pressupostos participatius 2017. Per tant, aquesta despesa ja no es realitzarà perquè resulta incompatible amb l'ampliació del col·legi públic que hi realitzarà el govern autonòmic. L'oposició es va abstenir en bloc a l'aprovació d'aquest pla, mostrant així certa desconfiança en una liquidació que ha hagut de patir aquest procediment de reestructuració per poder rebre l'aprovació de l'Estat.

Amb això, sorgiren dubtes sobre els pressupostos participatius, atès que no s'executen els projectes guanyadors o bé finalment alguns d'ells no es poden fer per qüestions diverses. L'oposició (especialment PP i MÉS)

fa preguntes sovint relacionades amb aquesta qüestió: si hi ha una comissió tècnica encarregada d'analitzar tots els projectes presentats i permetre'n la seva votació, com és possible que encara ens vegem en situacions com aquestes? El PP, a més, es preocupà per la manca de participació i creuen que és necessari repensar tot el sistema. També sorgiren preguntes entorn al deficient manteniment del pavelló, que es troba en un estat clarament millorable.

Del ple de novembre destaca la resposta que s'ha rebut del Govern després de la demanda de tota la corporació municipal sobre les compensacions econòmiques de les graveres que, d'alguna manera, ja es va explicar al darrer número del *Llum d'Oli*. El mateix dia, s'aprovà una moció conjunta per l'eliminació de la violència masclista. Quant a la sessió plenària de desembre, cal destacar que s'informà que les meses electorals abans situades al local de Sant Felip a partir de les eleccions de l'any que ve aniran a l'auditori. La Cooperativa va intervenir en aquest ple per a proposar nom per a la nova ronda: «Ronda del Sequer», que serà estudiat de la mateixa manera que la proposta de l'Assemblea Popular «Ronda Aurora Picornell» o «Roges del Molinar». MÉS demanà per l'estat del catàleg de béns patrimonials, que segons l'equip de govern es troba en subsanació de deficiències i que per març o abril podrà ser aprovat.

És interessant que quedi en aquestes pàgines l'adjudicació a l'empresa Urbient del servei de desbrossament i neteja de camins públics (75.000€ fins a finals del 2020) que ha d'eliminar males herbes a les voravies, netejar marges i talussos de camins, els voltants dels pous públics, etc. L'Ajuntament recorda que,

si qualsevol persona sap d'alguna zona amb necessitat de neteja, que ho comuniqui i s'hi enviarà aquesta empresa.

Ja en clau electoral, el passat mes de novembre MÉS per Porreres anuncià oficialment que l'actual regidora Maria Rosa Juan serà la candidata a batlessa a les eleccions municipals del 2019. Malgrat que corren alguns rumors, la resta de partits encara no s'han pronunciat, així que haurem d'esperar per a començar a aclarir el panorama electoral porrerenc. N'estarem ben pendents per a tenir-vos informats!

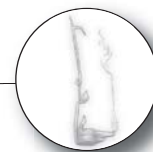
L'exbatlle Bernat Bauçà, condemnat a 8 anys i mig d'inhabilitació per prevaricació

L'exbatlle per Unió Mallorquina (2007-2013), juntament amb Francesc Buils (exconseller de Turisme), foren condemnats el passat mes d'octubre a vuit anys i mig d'inhabilitació per a tot càrrec públic, havent acceptat aquesta condemna en vista prèvia pel Cas Voltor a l'Audiència Provincial. El motiu: haver destinat 343.256€ a finalitats diferents de les previstes al conveni firmat amb la Conselleria. Recordem que Fiscalia demanava fins a 9 anys de presó per Bauçà per diferents acusacions. Al final, se'ls ha imputat el delictes de prevaricació continuada.

Acabada la via penal, queda pendent ara si la Comunitat Autònoma vol seguir el cas per la via contenciosa-administrativa al TSJIB, per a aconseguir recuperar aquests doblers per l'erari públic.

LA SOLIDARITAT ÉS LA TENDRESA DELS POBLES

Redacció

Encara que hagin passat ja uns tres mesos d'ençà de les torrencades que varen afectar el Llevant de Mallorca el mes d'octubre, no podíem deixar de recordar-ho i fer-ne esment. Qualcú pot pensar que el *Llum d'Oli* poc hi té a dir sobre uns fets que succeïren a l'est de la nostra estimada illa. Però res més lluny de la realitat: molts foren els porrerencs i les porrerencques que es varen veure afectats o que varen voler donar un cop de mà en tot allò que varen poder per a ajudar a tornar a la normalitat. Una normalitat que, tanmateix, ja no serà mai la mateixa als nuclis afectats (Sant Llorenç, Artà, S'illot, Son Carrió...) a causa de les pèrdues humanes, materials i sentimentals.

Volem fer una especial menció pel batle de Sant Llorenç, el nostre veïnat Mateu Puigròs, que com a màxima autoritat del municipi, va patir i sofrir la tragèdia de molt a prop. Però també cal destacar el paper de tots els voluntaris, dels membres de protecció civil de Porreres, de la brigada municipal, d'empreses i de tantes altres persones que s'acostaren aquells dies al poble llorençí per aportar queviures, mà d'obra i, sobretot, afecte i

comprensió cap als afectats en uns moment tan difícils.

Amb només unes hores, l'Ajuntament de Porreres, coordinat amb els serveis d'emergència que actuaven a la zona, va muntar un bus de voluntaris per anar cap a Sant Llorenç. De seguida es va omplir la «camiona» que, carregada de

gent i eines de treball, va partir per a encetar una jornada de feina que ningú dels que hi eren oblidarà mai.

Des d'aquestes pàgines, creim que s'ha d'agrair la col·laboració i la solidaritat de tota la gent que va ajudar en allò que va poder. Què seria de nosaltres sense la solidaritat en els moments més difícils?

NOTA D'AGRAÏMENT DE LA JUNTA DIRECTIVA DE L'AGRUPACIÓ CULTURAL ALS VOLUNTARIS DE PORRERES

Els membres de la Junta Directiva encara estam corpresos, mesos després, pels terribles efectes de les inundacions que va patir la comarca del Llevant. Per això, volem aprofitar les pàgines de la revista per agrair de tot cor a la cinquantena de voluntaris porrerencs que van acompanyar als membres de Protecció Civil cap a Sant Llorenç des Cardassar per ajudar en les tasques de neteja de cases i carrers després que la tromba d'aigua ho deixés tot inundat i ple de llot.

Alhora, volem fer extensiu l'agraïment a la multitud de persones, institucions i entitats de Mallorca, i també de fora de l'illa, per la seva immensa i ràpida resposta solidària per ajudar a les famílies afectades pel gran aiguat.

ACM
AGRUPACIÓ CULTURAL DE PORRERES

Moltes gràcies per l'esforç!

SOBRE L'ORIGEN DELS COSSIERS DE PORRERES

Albert Carvajal Mesquida

Durant els meus primers anys d'investigació històrica, vaig dur a terme una recopilació de notícies i documents que donessin llum a l'antigor de la dansa dels Cossiers de Manacor. Aleshores, m'arribaren a les mans un bon nombre de llibres i articles en què s'historiaven o analitzaven les danses illenques que havien arribat amb més o manco vitalitat a les acaballes del segle XX. En el meu desig de conèixer els indrets que en algun moment tingueren algun ball de figures o dansa ritual (cossiers, cavallets, àguiles, sant Joan Pelós, etc.), vaig ampliar la recerca bibliogràfica fins adonar-me que quasi tots els pobles mallorquins havien alegrat les seves celebracions populars amb alguna d'aquelles manifestacions culturals, relíquies vivents del teatre religiós medieval.

I Porreres no n'era una excepció. Damià Duran, a la seva magnífica obra *L'enginy de l'oci* (1994), parla d'uns "cavallets" que gaudiren de força popularitat a principis del segle XX dins les festes de Sant Roc. Duran tingué ocasió d'entrevistar-se l'any 1994 amb un porrerenc anomenat Bernat Ferrà Garcias que els havia vist ballar quan era nin. Gràcies a la informació que li facilità, junt amb les aportacions d'altres persones que n'havien sentit parlar, pogué reconstruir alguns aspectes de la dansa. Així, deduí que els "cavallets" vestien completament de blanc, fins i tot les calces i les espartenyas. Al cap portaven una gorra a manera de barretina adornada amb borles. Al coll, un mocador de seda. I una faixa a la cintura que subjectava un guardapit. Els calçons eren curts, fins a l'altura dels genolls i es remataven amb cascavells. El que va ser impossible conèixer foren les evolucions del ball, ni les músiques que l'acompanyaven, executades invariablement per tambor, xeremia i flabiol. Damià Duran també intentà esbrinar, sense èxit, els orígens històrics dels

Dibuix idealitzat d'un cossier de Porreres, segons Damià Duran.

"cavallets", desapareguts cap al 1910. Deixà damunt la taula la possibilitat que es remuntarien al segle XVIII i que haurien tengut els seus inicis dins la festivitats de l'Assumpta.

Un altre autor, Miquel Pons, explicava al pregó de Sant Roc de 1983 que els dansaires eren entre set i vuit i que sortien el dissabte de la festa després de completes, quan esperaven les al·lotes mocador en mà. Assegurava igualment que la dama (paper que representava un home) portava una mena de cercol adornat amb flors i

paperines. El dia de Sant Roc tornaven a esperar les joves després de l'ofici i acompanyaven les autoritats a la Sala Vella.

Repareu que tant la tradició oral com els pocs autors que n'han volgut treure el net defineixen la dansa com de "cavallets", malgrat que en cap moment no s'ha pogut demostrar que els dansaires portessin la figura d'un cavall passada pel cap.

I, ves per on, l'atzar em feu topadís amb un document, concretament un article publicat a *l'Heraldo de Baleares* el 28 d'agost de 1896, que permetrà establir el moment exacte de la introducció de la dansa a les festes de Sant Roc. Crec que val la pena reproduir-lo íntegrament, amb aquella prosa castellana tan pròpia de finals del segle XIX, per a després extreure'n les conclusions pertinents:

Uno de los años que se ha visto más concurrida la fiesta que los vecinos de esta Villa dedican a San Roque es la de éste. De todos los pueblos vecinos acudía en carros y carretones muchísima gente. Gran número de familias palmesanas que veranean no muy lejos de esta villa nos han honrado con su presencia dando más atractivo a la fiesta; las bellas felanigenses también nos visitaron logrando con su andar seductor cautivar a los 'señoritos' de por aquí. Para dar más vida a la fiesta, el tiempo se presentó sereno y apacible y en el cielo, de un azul purísimo, brilló el sol con todo su esplendor. Toda la tarde del día 25 una banda de música estuvo en un catafalco levantado en la plaza, tocando escogidas y variadas piezas; en la citada plaza se había colocado una cucaña, y por la noche, hombres y niños probaron la ascensión para coger los premios que en lo alto estaban suspendidos. Al entretanto, un pirotécnico quemó varios fuegos artificiales que llamaron poderosamente

la atención. Este año, siete jóvenes se han vestido así como el caso requiere, y han actuado por primera vez en esta villa de cosiés. De modo que Porreras, con esta nueva adquisición, ya está salvada. Con la política, que todo lo absorbe, y con los citados cosiés, que todo lo bailaban, podemos ir tirando... de la manta y quedarnos tiritando de frío. Toda la noche, los mencionados cosiés bailaron haciendo las delicias del público. Se soltó muy avanzada la noche un montgolfier. En la mañana del 26 se celebró en la Iglesia un oficio divino con todo esplendor. Asistió el Ayuntamiento presidido por el señor Alcalde. Los cosiés estaban en el portal de la iglesia, y al divisar alguna señora iban á salirle al encuentro y la acompañaban hasta el pilón de agua bendita y galantemente ofrecían de ésta á aquellas damas. Nada, cosiés... fin de siglo. Un distinguido orador sagrado ensalzó las glorias de San Roque. Al terminar la función religiosa dieron principio las carreras de hombres y caballos. Las primeras las ganó s'Artiller de Algaida y las segundas el caballo de Barceló. Por la tarde tocó la música otra vez en la plaza. A las primeras horas de la noche, los cosiés (¡otra vez!) fueron en busca de la porrerenga que debía bailar sa primera; y empezó el baile al son del tamboril y las chirimías, que duró hasta cerca de las dos de la madrugada. Y con lo dicho, señor Director, quedo relevado del compromiso que tenía contraído con usted. El Corresponsal. Porreras 27 Agosto de 1896.

Passem a analitzar les interessants dades que ens ofereix el corresponsal de l'*Heraldo de Baleares*. La festa de Sant Roc de 1896 fou una de les més participades dels darrers anys, fins al punt que sobresortí la presència de gent de fora poble, principalment de Ciutat i de Felanitx. A més dels concerts de la banda; de les clàssiques corregudes d'homes i bísties; de l'amollada d'un montgolfier o globus aerostàtic inflat amb aire calent; dels jocs populars (a l'escrit es descriu la

cucanya, entreteniment força antic present a les festes illenques des del segle XVIII) i dels focs d'artifici, el que cridà més l'atenció de tothom per suposar una novetat va ser la presència de set joves dansaires que s'anomenen sense dubtar "cossiers". I la descripció que es fa de la seva actuació s'assembla a les dades que, com hem vist, Miquel Pons oferí al pregó de 1983.

El responsable de l'escrit es mostra molt irònic amb la dansa. La dècada de 1890 suposà un ressorgiment de moltes de les colles illenques així com un increment de l'interès cap a elles, cosa que motivà intents forçats per introduir-ne de noves a pobles on no tenien tradició. Al cas de Porreras podríem afegir el de Sa Pobla, on per les festes de Sant Jaume d'aquell mateix any uns nous cossiers foren convidats a ballar per primera vegada damunt d'un cadafal muntat a la plaça de toros. Manacor els inclogué al programa de les Fires i Festes de Setembre de 1897 atorgant-los un paper important. I no podem oblidar que Antoni Noguera estudià i descrigué la majoria de danses i balls a la seva *Memoria sobre los cantos, bailes y tocatas populares de la isla de Mallorca*, publicada a Palma el 1893. Tot i això, emperò, eren molts els intel·lectuals que

els consideraven quelcom arcaic i atacaven les seves aparicions, propugnant que en una societat moderna no hi tenien cabuda alhora que defensaven llur desaparició. Dins aquest corrent de pensament caldria incloure l'anònim autor de l'article.

El corresponsal confirma que els dansaires es comptaven en nombre de set. Que sortiren el dissabte de la festa i executaren els seus balls, segurament a la plaça. Que el dia de Sant Roc esperaven davant del portal de l'església per acompanyar les dones fins a la pila d'aigua beneïda i els n'oferien per senyar-se. I, al vespre, en el moment del ball públic (que, val a dir-ho, era sempre l'acte més esperat per tothom), tingueren l'honor de dirigir fins a la rotllana del ball la jove a qui el seu estimat o promès havia comprat la primera ballada i donar d'aquesta manera el sus a la trobada, cloenda de les festes. Tal fet era un autèntic privilegi per al qual els joves es gastaven importants quantitats de doblers.

Conclusió: amb aquest curiós document queda fixat de manera irrefutable l'origen dels cossiers porrerencs, es pot saber un poc més quin era el seu paper durant les festes i es descarta que fossin cavallets.

ANTONI SORELL, TOT UN REFERENT PERIODÍSTIC DE LA TELEVISIÓ ILLENCA

Antoni Sorell Mora (Porreres, 1990) és en l'actualitat un dels presentadors de televisió més coneguts de les Illes Balears. La seva gran tasca al capdavant dels informatius del vespre d'IB3 ha permès que el periodista porrerenc i col·laborador del *Llum d'Oli* s'hagi fet un lloc dins les cases dels illencs, presentant el telenotícies de la televisió pública del país.

Encara que sigui desagradable recordar-ho, podem afirmar que el tràgic capvespre del 9 d'octubre, en Toni es va consolidar com a professional, presentant un directe impecable i molt difícil sobre les torrentades del Llevant. Aquell vespre IB3 va aconseguir els seus millors resultats de «share» des que existeix. Aquell nit, IB3 va fer país, i va mostrar una imatge de televisió pública i seriosa que altres vegades no hem vist. Enhorabona Toni per la tasca realitzada. Endavant!

ENVERS L'ELABORACIÓ DEL FORMATGE (SEGLE XVI)

Maria Barceló Crespí

El formatge és un aliment que homes i dones han consumit des de temps remots. Per a Porreres, les dades documentals conservades referides a la seva elaboració anteriors al segle XVI són molt poques. Això no obstant, ben segur que se n'havia produït i consumit al llarg dels anys.

La *ferrada* era un recipient cilíndric o troncocònic, fet de dogues de fusta voltades de cercols de ferro on es depositava la llet a l'hora de munyir.

L'olla *colera* era un vas gran, de terrissa, de forma semblant a una alfàbia, però amb la boca més ampla i amb quatre anses, que servia per a posar-hi la llet destinada a fer formatge.

La *fogassa* és una peça de formatge de forma semblant a un pa. Per donar-li forma s'emprava un *fogasser* que consistia en una tela blanca i fina, de fil o de cotó, dins la qual es posava la llet apresada, per mitjà de la tela, sortia el serigot.

Després es pitjava la fogassa damunt el *cavall de formatjar* col·locat sobre l'olla colera. El cavall consistia en una peça de fusta, en forma de tres braços i amb foradets a la part central pels quals el serigot s'escorria.

La *premsa de formatge* es destinava a estrènyer les fogasses per a què en sortís tot el suc.

Una vegada acabat tot el procés d'elaboració de la fogassa, aquesta es col·locava sobre un canyís per eixugar.

Pel que fa a l'*herba de formatjar* servia per fer prendre la llet a l'inici del procés. En temps més recents, a Mallorca i a Eivissa és anomenada card de formatjar mentre que a Menorca se la coneix per herba de card.¹

Era certament normal trobar aquests atuells a les llars porrerenques d'antany, així com al casat de les possessions.²

Alguns exemples:

Antoni Mesquida disposava d'una olla colera de dues fogasses, és a dir, amb capacitat per cabre-hi dues fogasses (1524).³

Al casat de la possessió de Joan Sitjar, en el porxo, hi havia una *premsa de fogasses ja vella ab sos petges*, a la cambra una fogassa bona i a la cambra baixa una olla colera poqueta (1560).⁴

A l'hora d'inventariar els béns de Francesc Coll, a la recambra de ca seva es trobaren trenta-sis fogasses que cade huna pessa circa de quatre liures, a la cuina dues olas coleras ab son tap de

fusta le une de les qualls és fessa i en el porxet un caval de formatjar (1563).⁵

Joan Morlà era propietari d'un rafal en les cases del qual guardava un telech dins lo quall bagué una liure de berbe de formatjar, un altre un telech de drap ab una liure de berbe de formatjar, una ola colera rompude, una ola colera gran cens anses ab son caval, un canyís de tenir fogasses lo quall és de canya i un altre canyís de canya ab set fogasses (1564).⁶

A les cases de la possessió dels Moreis, de Bartomeu Barceló, es comparen fins a deset fogassas bonas (1572).⁷

Sebastià Font també guardava un telech ab una liura de erba de formatjar (1577).⁸

Miquel Mora tenia una ferrada mitgen-sera ab sos cercols de ferro i una olla colera bona que guardava dins la cambra (1583).⁹

Conèixer i recuperar el nom d'objectes antics i que han estat en ús fins a mitjan segle XX és una aportació al nostre patrimoni lingüístic.

¹ N'hi solia haver ran de les cases de fora vila i també era designada, de manera popular, com carxofera borda.

² La definició d'aquests objectes prové de la veu corresponent del DCVB.

³ ARM, Prot. G-97, f. 192v.

⁴ ARM, Prot. C-454, f. 56r, 57v i 61v.

⁵ ARM, Prot. C-454, f. 169r i 170v.

⁶ ARM, Prot. C-454, f. 286v, 287r, 288r, 288v i 189r.

⁷ ARM, Prot. C-453, f. 134v.

⁸ ARM, Prot. C-453, f. 346v.

⁹ ARM, Prot. C-459, f. 234r i 235r

**VIAJES
PEGASO S.L.**

Germans Leiva

Antonio Marqués, 2
07003
PALMA DE MALLORCA
Tel. 971 76 34 92
Fax: 971 75 19 63

www.viajespegaso.com

SABEU QUE...

Els coordinadors

...ara al Polvorí del Puig d'en Femella l'Ajuntament hi vol fer un centre d'interpretació del Massís de Randa? Diuen que així l'alumnat d'escoles i instituts del voltant podran aprendre la riquesa natural del nostre entorn. Suposam que també els ensenyaran els encants de la gravera!

...no hagués estat de demés que projectes com aquests es donin a conèixer abans a la població perquè aquesta pugui donar l'opinió i potser proposar alternatives viables?

...s'ha fet una molt bona gestió del tema de la residència? Tots els residents recol·locats i un bon acord amb l'Església per tenir un centre de dia a Porreres. Bona tasca de l'ajuntament, la parròquia, i el govern. I és que... hem de donar qualque ditada de mel!

...ara volen eliminar les monedes d'un i dos cèntims? Ja ho deia don Joan Rosselló, rector de Porreres, que a l'hora de recaptar la bacina, «les monedes de coure les vos podeu quedar voltros».

...el pressupost municipal de normalització lingüística serveix de poc? L'aplicació mòbil de l'ajuntament ha de mester una bona revisió ortogràfica!

...el nou disc que van treure els Aires de Monti-sion (*Aires... de nou*) va ser nominat per a rebre un dels premis que atorga Enderrock a la música balear? Ha estat un bon reconeixement a la feina ben feta. Enhorabona! I enhorabona també al grup «Vers Endins», on toquen els porrerencs Víctor Leiva i Marc Grimalt, que obtingueren el premi al millor disc de cançó d'autor!

...parlant de premis, també hem de donar l'enhonorabona a Biel Parrí i a la seva família per rebre el reconeixement

Vermell-Collet pel cultiu, producció i revitalització de l'albercoc porrerenc?

...a fora Mallorca també hi ha porrerencs premiats? És el cas d'en Toni Heitzmann Barceló, que va rebre el XXXVIII premi Antoni de Bofarull de narrativa als VXXXVIII Premis Literaris Baix Camp per a Joves Escriptors, lliurats per Òmnium Baix Camp. Enhorabona, també!

...el passat novembre, a Manacor, na Magdalena Morell i el seu fill Pau Arranz varen fer un gran paper al 8è Campionat Mundial de Scrabble en català? La victòria, però, fou per la glosadora Maribel «Servereta». Felicitats a tots!

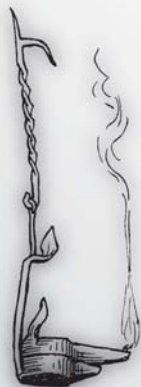
...ja fa 10 anys de la medalla d'or de Joan Llaneras a Pequín el 2008? I també 10 anys de la victòria de les cadetes femenines del Bàsquet Porreres al Campionat de Balears! Al proper número mirarem de fer memòria sobre això... Com passa el temps!

...les exhumacions dels pous de Son Lluís a la recerca dels republicans (*Picarola, Pa i Ratat*) que hi varen llançar durant la Guerra no han tingut resultats? Una autèntica llàstima. Malgrat tot, els seguirem recordant sempre!

...encara és l'hora que l'Ajuntament respongui als veïnats del barri de darrera la Parròquia a les peticions (per escrit) de trobar una solució pels perjudicis que els causen les merdes dels coloms que habiten l'edifici parroquial? Qui ho diria, que tan sagrat animaló pogués causar tant de mal!

...de tan ple que tenim el número no ens hi caben més «sabeu que»? Bon senyal!

...esperam que aquest 2019 no hi hagi ningú tancat injustament a la presó? Molts d'anys i bon any nou!

EL LLUM D'OLI TAMBÉ ÉS VOSTRE

T'agradaria veure publicada la teva opinió al *Llum d'Oli*? Tens alguna queixa, suggeriment o proposta? Vols col·laborar amb nosaltres? Ara pots fer-ho a través de l'adreça llumdoliporreres@gmail.com, o en persona quan ens topis pel carrer!

I, si t'interessa, pots consultar els números digitalitzats fins el 1996 a l'apartat «Llum d'Oli» del nostre blog (www.agrupacioculturalporrereres.blogspot.com) a través de l'enllaç amb la biblioteca digital de la UIB. Si desitges consultar algun número posterior al 1996, només ens ho has de demanar. Tenim en procés una web on hi trobareu els darrers números en pdf!

Volem ser la veu del poble! El Llum d'Oli és cosa de tots!

«DE JOVE VAIG APRENDRE QUE TAN IMPORTANT ERA LA TASCA FÍSICA COM LA INTEL·LECTUAL, EL FET DE TREBALLAR COM EL DE CULTIVAR-SE CULTURALMENT»

Conversa amb Joan Sorell, president de l'Agrupació Cultural en el moment del sorgiment del *Llum d'Oli*.

Catalina M. Garí i Sebastià Lliteres

Joan Sorell Juan (Porreres, 1950) és una d'aquelles persones amb qui un passa gust de parlar-hi, però sobretot d'escoltar-lo. Un humanista, amant de la cultura i la naturalesa. Persona assenyada, llegida i de tarannà tranquil i persuasiu. Per celebrar els quaranta anys del *Llum d'Oli*, vàrem decidir conversar amb ell, qui fou president de l'Agrupació des de 1976 a 1981 en plena Transició política, moment en el qual s'inicià el caminar de la nostra revista. Després de més de dues hores d'entrevista, fa mal resumir tot el que ens contà, totes les reflexions que ens regalà. En aquest text, intentarem plasmar allò que més ens va entusiasmar.

«Gràcies a beques, a fer repassos, a fer un poc de comptable per aquí i per allà, i al sequer i les ametlles, vaig poder tenir sempre un dobleret dins la butxaca per poder circular»

Abans de dedicar la seva vida professional al món de l'ensenyament, en Joan passà per diversos centres escolars com són les monges blaves, Sant Felip i Felanitx, però també per mans d'alguns particulars com en Biel *Moi* o Lluís *Peret*. Aquest darrer fou qui advertí a son pare que «aquest al·lot no s'ha de perdre aquí», fet que el va convèncer perquè en Joan pogués anar a Felanitx a continuar estudiant. Allà hi va coincidir amb porrerencs com en Maties Lladó o en Rafel Ferrà, que l'acompanyarien en diverses aventures dins l'Agrupació Cultural.

Després dels estudis a Felanitx en Joan diu que «me va pegar per això de ser mestre», i d'aquí que iniciés els estudis de magisteri. Això, dins una família pagesa com la seva, no era habitual, però la seva vocació va convèncer als de casa seva i així inicià un camí

que el duria a ser mestre per diversos llocs d'on assegura haver après molt: Sant Josep Obrer de Palma, Eivissa i Montuïri, d'on fou el director un bon grapat d'anys.

«A Eivissa estava a zona pagesa i hi havia pocs recursos. Hi vaig coincidir amb en Maties Lladó, amb qui vaig muntar un laboratori no professional de fotografia per entretenir-nos. I també vaig llegir molts llibres gruixuts per no avorrir-me, utilitzant el llum de butà per veure-hi!»

A Montuïri hi va arribar en plena transició, època d'ebullició política on des de l'escola anaven més avançats que a bona part de la societat: «amb tot el que fèiem, anàvem per davant de les institucions: acampades, foguerons, torrades, xerrades sobre sexualitat i mètodes anticonceptius, temes culturals, les disfresses... i tot això interessava a la part del poble amb ganes de gresca i de fer coses, que tenien curolla de parlar de l'actualitat i de les preocupacions d'aquells anys». Tot això, òbviament, amb les reticències i dificultats que hi posaven les autoritats franquistes i la Guàrdia Civil. Explica en Joan que aquest ambient que va viure a Montuïri, molt progressista, era molt

diferent al que es respirava al món educatiu de Porreres, on els mestres (Llinàs, Vaddell, Fiol, Bennàssar...) no tenien res a veure amb el que ell va viure al poble veïnat. «L'arribada de na Blanca, la meva esposa, i les altres tres asturianes que varen venir amb ella, va representar una certa revolució dins l'ensenyament a Porreres. A més, es pot dir que eren un grup d'al·lotes que pel fet de representar «la novetat», ja estiraven a més joves a actes de l'Agrupació».

«Avui en dia els joves tenen aspiracions diferents de quan jo era jove: ara no en trobaràs cap que demani per començar de mosso de fuster o picapedrer, perquè ho veuen com una feina de baix nivell i que requereix molt esforç. Hem d'estirar la joventut cap a aquests oficis tan necessaris i dignes»

En Joan és un apassionat de la naturalesa i del món de la pagesia. Li preocupen el funcionament de la indústria agroalimentària i els efectes negatius de la globalització en aquest àmbit, que tenen darrera «interessos econòmics llunyans als nostres» i que ens fan perdre la noció de la «temporada» i provoquen una infravaloració del nostre producte local, tan important pel manteniment del camp i de l'activitat econòmica, així com per la qualitat de l'aliment final. «La clau és també la necessitat de reduir: per l'abundància que tenim avui en dia hem perdut la referència i el valor del que costa i suposa gaudir de certs aliments». En Joan afirma que la pèrdua de coneixement sobre el camp ha provocat la desaparició de la cultura de l'aigua: «Porreres és un poble ric en aigua perquè la majoria de cases tenen pou i cisterna, però molta

gent no es preocupa de mantenir-los arreglats i utilitzar-ne l'aigua: això augmenta el consum de la que ve del Puig dels Soldats, i contribueix així a la disminució del nivell de la capa freàtica».

«Un dia dels enamorats els alumnes em demanaren: «i tu mestre, estàs enamorat?». I jo els vaig afirmar: «i tant que hi estic, ja ho trob jo!». I em repliaren: «i de qui?». Finalment, els respongué: «de la natura. Aquesta no falla mai.»

Una idea que segurament descriu bona part de la filosofia de vida d'en Joan és la de que una persona, faci el que faci, ha de fer una part de feina «física» i una part de feina «intel·lectual». «Quan era jove, dels comunistes vaig aprendre i entendre que s'havia de compartir la cosa física i la cosa intel·lectual, i a jo em pareixia bé. No perquè un sigui de coll blanc no s'ha de poder embrutar les mans, o a la inversa». Aquesta anècdota ve a redós del que ens contà en Joan en referència als seus primers contactes amb les idees progressistes el temps de la Transició: «en un moment determinat vàrem ser un parell que enrevoltàvem el Partit Comunista a Porreres (Joan Melià, Andreu Nicolau, Maties Lladó, Colau Barceló...) i teníem llibres, revistes, etc. arraconades a la cadira del darrera del SEAT 600, perquè teníem por i havíem d'anar molt alerta».

Òbviament també vàrem parlar de la presidència de l'Agrupació (1976-1981), que assumí just arribat d'Eivissa en un moment polític en què, segons explica, els fundadors preferiren «guardar les formes i les aparències i posar un parell de joves al capdavant». A més, assegura que si no fos perquè al seu voltant hi havia en Maties Lladó, Joan Barceló Bauçà, Maria Barceló i en Tomeu Magarola, que ja tenia formació en dret, no hauria acceptat el repte. Quan és preguntat pels records d'aquella època en destaca molts: les classes de català amb na Maria Barceló, la festa pagesa amb els foguerons i els ninots d'en Jaume Güia, els cartells i dibuixos del *Llum d'Oli* fets per en Joan Mora (company de feina a Montuiri),

els cursos de *radio ECCA* a través de *cassettes* els vespres a l'Agrupació per treure's el graduat escolar, etc. I com no, el *Llum d'Oli*, que va sorgir «per la necessitat de comunicar-se amb els socis i d'arribar-hi, perquè no tothom venia als actes, però volien estar informats».

«La gent, en aquells anys, volia aprendre: tenien la sensació d'haver estat tant de temps ofegats per la dictadura, a un lloc on no passava res mai, amb falta d'informació... I l'Agrupació, amb tot això més les excursions, els reportatges fotogràfics, els escacs, el teatre, la ràdio i tantes altres coses va representar una lluminositat entorn de la qual molts hem pogut aprendre moltes coses de la nostra cultura i llengua»

El temps va transcórrer, però parlar amb en Joan és cada vegada més agradable. És una persona tranquil·la, amb posat serè i, sobretot, amb les idees molt clares. Una de les qüestions que de manera indiscutible havíem de tractar és què suposa o ha suposat per a ell l'Agrupació i el *Llum d'Oli*. «És un llum entorn del qual hi ha la inquietud de la cosa cultural, de l'entorn, de la llengua, un indret en el qual si tu t'hi trobes bé segueixes endavant». Ara bé, en Joan destaca que no tots els temps han estat de bonança i hi ha hagut èpoques més difícils que, així i tot, han estat superades.

Recordam amb il·lusió que encara avui l'Agrupació segueix viva, després d'anys i anys d'història. Per això, parlem amb en Joan sobre l'evolució que ell hi veu i, sobretot, destacam que moltes vegades trobam a faltar la implicació de gent jove —com sol passar gairebé pertot. Veiem que en Joan en el seu moment va ser un bon dinamitzador i, per això, li demanam consells per tal de poder acostar cada vegada més la gent jove a l'Agrupació. En Joan ens recorda una idea que va anar sortint al llarg de la conversa: intentar reunir un grup de joves i realitzar activitats diverses que siguin del seu interès.

«És molt important que la gent jove es reunexi i vagi de les seves, és bo que

bagi dinàmica entre els joves i, si pot ser, que aquesta dinàmica sigui autònoma, sense dirigent»

Feim fer una reflexió general a en Joan sobre com ha canviat el nostre poble dels anys 70 en endavant. Pensa que Porreres a poc a poc ha canviat molt, sobretot pel tipus d'habitants que té. Les diverses indústries que el poble té han creat noves places de feina que solen ocupar persones que no són nascudes a Porreres i creu que aquesta diversitat de població és difícil de gestionar, sobretot tenint present el tema de les arrels, «de la identificació que té una persona amb el seu entorn de procedència», els costums, les conductes... són uns canvis que han succeït amb pocs anys i que segons de quina generació es parli té més bo de fer assimilar-los que no pas d'altres. Però de tot el que passa sempre se'n poden extreure coses positives ara bé, en Joan pensa que fa falta fer feina per a la integració de tota aquesta població.

Acabam la nostra conversa demanant-li que si pogués canviar alguna cosa del poble, del nivell que sigui, què canviaria. «Jo som partidari de ser respectuós, però a la vegada identificar-me amb allà on visc, és una opció personal, el que és important és que la gent se'n adoni que si vivim a Porreres, vivim a un lloc amb unes característiques particulars i no n'hem de cercar unes altres. A partir d'aquí, el que defensaria és l'entorn i mirar de vendre aquest entorn».

En Joan no és ni pessimista ni optimista, pensa que la història va passar i presenta èpoques més bones i altres no tant, però el que és més important és seguir endavant amb el dia a dia i engrescar la joventut per a fer feina per a la cultura, cercar un grup de joves que es plantegi el perquè de les coses, però clar, d'aquesta, no n'hi ha tanta. És igual de quin partit sigui i quines idees tenguí, el que és important és poder-se asseure, tractar temes i arribar a un consens.

«Disfrutar amb el que feim i fer, és el més important.»

A DUES MANS: UN REPÀ A LES PUBLICACIONS LOCALS DE LA VILA DE PORRERES

Bartomeu Garí i Catalina Maria Garí

Portada de *La Voz de Porreres*, número 20 (28 de desembre de 1935)

Quaranta anys de servei a la cultura, a la llengua, a la història, a la tradició... El *Llum d'Oli*, creiem que ho podem dir així, és la revista local amb més trajectòria de la vila i amb aquest número podem dir que compleix el seu quaranta

aniversari, una data que a tots nosaltres ens plau festejar, una data que continua avalant la importància que ha pres aquesta publicació al llarg dels anys. És cert que cal alabar la revista, però també és cert que mai no està de més

saber d'on venim i cap a on va la publicació local porrerenca. Per aquest fet i en el marc d'aquesta fita tan assenyalada, hem cregut oportú intentar realitzar un repàs a totes les publicacions que hi ha hagut al nostre poble, per així fer memòria dels primers periòdics i de la continuació que ha tengut la informació local de Porreres.

Per a començar doncs aquesta tasca, cal remuntar-nos a la Segona República, que, a més del naixement de nombroses associacions, a Porreres durant aquest període, es fundaren dos quinzencals. Parlam dels diaris *Porreres* i *La Voz de Porreres*. Ambdues publicacions són una font indispensable pel coneixement de la realitat social, política i cultural de Porreres entre els anys 1933 i 1936. La primera va néixer el mes de maig de 1933. Tenia la redacció i els tallers al carrer Nou, mentre que l'administració es localitzava al carrer *Teja*, actual carrer del Rector Llompart. El promotor, director i propietari era Miquel Rosselló Andreu *Escolà* qui, a la vegada, posseïa la impremta on s'editava el periòdic. La segona publicació va veure el carrer per primera vegada el 6 d'abril de 1935. Era *La Voz de Porreres*. Els seus promotors foren el mestre d'escola Miquel Ximelis Bisquerra *Cotó* i Sebastià Roig *Bauçà Lluisó*. L'orientació ideològica d'ambdues publicacions era diferent. El diari *Porreres* era de caire més conservador i moderat, mentre que *La Voz de Porreres* possiblement tingués un tarannà més progressista i més acostat a les idees d'esquerra. Cap de les dues, però, va sobreviure a la República i a l'infern de la Guerra, encara que *La Voz de Porreres* es va publicar fins a l'inici del conflicte. És important afegir que els seus funda-

dors, com la major part dels col·laboradors de la publicació, varen patir els afectes de la repressió.

Quinze anys després del final de la Guerra, el 1954, surt el full parroquial *Semilla* que fou fundat per l'economista Gabriel Adrover. La intenció d'aquest senzill mitjà de comunicació era fer arribar a tot el poble algunes notícies que passaven a Porreres, encara que amb un caire molt oficial i la majoria de vegades religiós, tot i que en algunes ocasions hi trobaven notícies sobre actes socials i culturals.

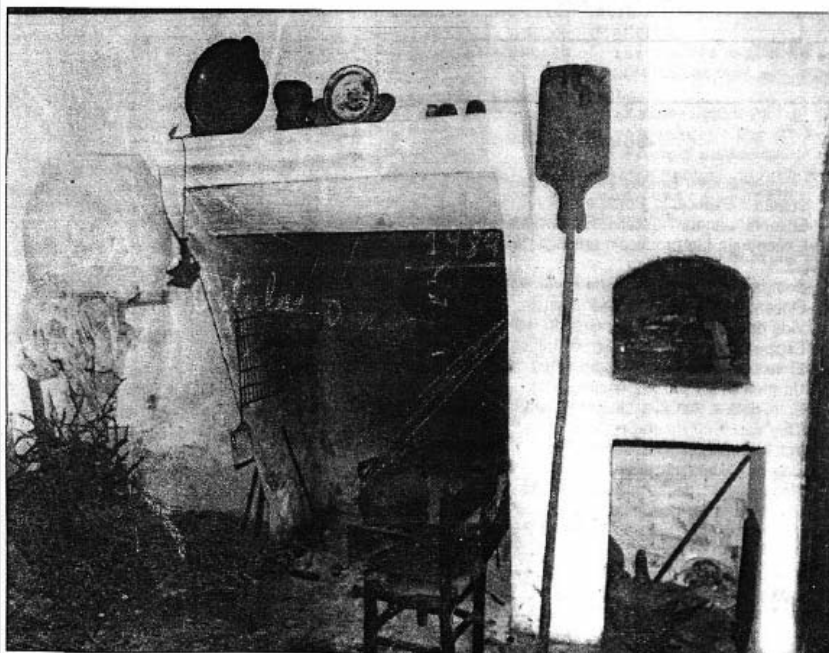
El 22 de juny de 1971, es constitueix l'Agrupació Cultural, de la qual va ser elegit primer president Joan Verger que, posteriorment, el maig de 1972, seria elegit vicepresident de l'Obra Cultural Balear. Uns mesos més tard alguns socis de la recent estrenada Agrupació Cultural de Porreres, encapçalats per Guillem Llinàs Barceló, varen treure al carrer la revista *Envant o Enrere*. Aquesta publicació reflectia quins eren els anhels i les preocupacions de la gent més progressista que envoltava l'entitat cultural porrerenc. De la publicació en sortiren únicament 4 números que es guarden zelosament a l'arxiu de l'Agrupació. Com explica Bernat Bauçà Garau a *Porreres, noves fites polítiques i culturals (1970-1995)*. Els articles que apareixen a la revista —escrits en moltes ocasions per Guillem Llinàs i Maria Barceló Crespí— estaven carregats de comentaris en to irònic i a la vegada reivindicatiu, amb ànsies de canvi davant la situació d'indiferència política, social i cultural que vivia el poble de Porreres.

Anys després, el 23 de desembre de 1978, sortí per primera vegada la revista *Llum d'Oli*. A la seva primera entrega va fer un homenatge al desaparegut *La Voz de Porreras*, també feia una crida per a la normalització lingüística i defensava l'ús del català a les escoles i als mitjans de comunicació. Tot i que d'això fa 40

REVISTA D'INFORMACIÓ I CULTURA DEL GRUP FOGANYA

-PORRERES ANY I - NÚMERO 0 - OCTUBRE 1989-

anys, les peticions i reivindicacions d'aquells primers socis que fundaren la revista encara són ben presents. Volia ser un llum després d'anys i anys de molta foscor.

El *Llum d'Oli* no va ser la darrera publicació periòdica que sorgí, l'any 1989 va néixer la publicació *Foganya*, una revista d'informació i de cultura editada pel grup Foganya de Porreres. La direcció anà a càrrec de Jaume Rosselló Verger *Güia*, una persona que marcà l'esdevenir cultural de Porreres dels anys 80-90, perquè, com molt bé expliquen Jaume Rosselló i Llúcia Salleras a les Actes de

les VI Jornades d'Estudis Locals de Porreres «Jaume Rosselló fou una persona que visqué per a crear constantment». Malauradament, però, la seva trajectòria acabà el mes d'agost de 1993 amb el número 22-23.

En definitiva i com heu pogut veure, Porreres sempre ha estat un poble actiu i moltes han estat i són les agrupacions que vetllen per a la llengua, la cultura i la història del poble. Mostra d'això ho són totes les publicacions periòdiques aquí esmentades. Que l'ànsia de deixar constància del dia a dia de la nostra vila mai no defalleixi.

MOLTS ANYS I BONS, LLUM D'OLI!

40 anys de la nostra estimada revista (1978-2018)

Joana Mora Cerdà

Consell de redacció, 1995

Quan tenia 19 anys naixia el *Llum d'Oli*, un full, un butlletí de l'Agrupació Cultural de Porreres. Maties Lladó, Joan Melià, Maria Barceló, Joan Barceló i Rafel Ferrà, entre altres, en foren els seus creadors.

La meua relació amb l'Agrupació Cultural s'inicià anant d'excursió els diumenges amb el grup excursionista de l'Agrupació. Poc després, n'Andreu Barceló Ferrà m'animà a participar en una obra de teatre: *l'Amo de Son Magraner* que dirigia n'Esteve Ribas. A poc a poc, la meua implicació era més constant i més activa dins l'entitat. El mes de novembre de 1978 hi va haver eleccions a l'Agrupació i la nova junta quedà formada per Joan Sorell Juan (president), Maties Lladó Cerdà (vicepresident), Maria Barceló Crespí (secretària) i com a vocals Antoni Palerm (teatre), Francisca Nicolau Nicolau (local), Joan Barceló Bauçà (escacs) i jo mateixa com a responsable de joventut.

De llavors ençà –i que sigui per molts d'anys!– sempre he estat involucrada d'una manera o d'una altra amb el projecte cultural de l'Agrupació i amb la

revista *Llum d'Oli* que l'any 1980 publicava la meua primera entrevista. Han estat 40 anys plens d'il·lusió, de reptes i feina per continuar el projecte que l'any 1971 iniciaren els fundadors de l'Agrupació, amb el seu primer president Joan Verger i Garau. Aquell simple full, una felicitació de Nadal pels socis,

evolucionà i millorà amb l'esforç, la il·lusió i la dedicació de moltes persones que desinteressadament hi col·laboraven.

Per l'edició i subsistència d'una revista de premsa local com és el *Llum d'Oli* és fonamental que es donin tres fets importants: un finançament econòmic, una bona xarxa de col·laboradors i molta il·lusió. A Porreres ho tenim tot! Per això la nostra estimada revista ha sobreviscut a moments crítics.

Des de l'any 1978 fins avui la flama del *Llum d'Oli* no s'ha apagat, encara que hi va haver un període fosc entre els anys 1989 i 1993 en què deixà d'editar-se.

Va ser a principis de l'any 1993 quan la nova junta encapçalada per Jaume Gil Cuenca em demanà si volia coordinar la revista. No podia dir que no: les ganes, l'estima que tenia i tenc a la revista, juntament amb el suport de molta gent, m'encoratjà a donar la passa. Aquí començà la meua experiència com a coordinadora que durà 10 anys!

Junta directiva amb el consell de redacció, 1997 amb el primer president, Joan Verger.

Durant aquest temps vaig gaudir de moments d'alegria, de companyonia, d'eufòria, de treball, de reconeixements, però també hi hagué instants de preocupació, de discussions, de por i d'incertesa. Però el *Llum d'Oli* seguia encès i sortia al carrer, fent llum i això ens mantenia actius. La gent de Porreres estima la revista!

Com a presidenta de l'Agrupació Cultural, entitat que va veure néixer i créixer el *Llum d'Oli*, vull agrair a totes les persones que, essent coordinadora, em féreu costat i entre tots aconseguírem que el *Llum d'Oli* es convertís en una de les revistes de l'Associació de Premsa Forana de més qualitat. No vull acabar sense donar les gràcies als membres de les diferents juntes, a amigues i amics, la seva implicació i també a les repartidores i repartidors que fan possible que la revista arribi a les vostres cases.

El relleu generacional és important per a qualsevol entitat: des de fa dos anys el *Llum d'Oli* compta amb dos joves (Tià Lliteres i Catalina Maria Garí) que coordinen la revista. Esperem que la il·lusió i l'esforç que demostren perduri per molts anys i la publicació local continuï essent un referent per les persones que volen conèixer com era i com és el nostre poble. MOLTS D'ANYS!

Consell de redacció a Llucalcari, 1997.

Sopar eròtic, 1998

25 aniversari, 2003

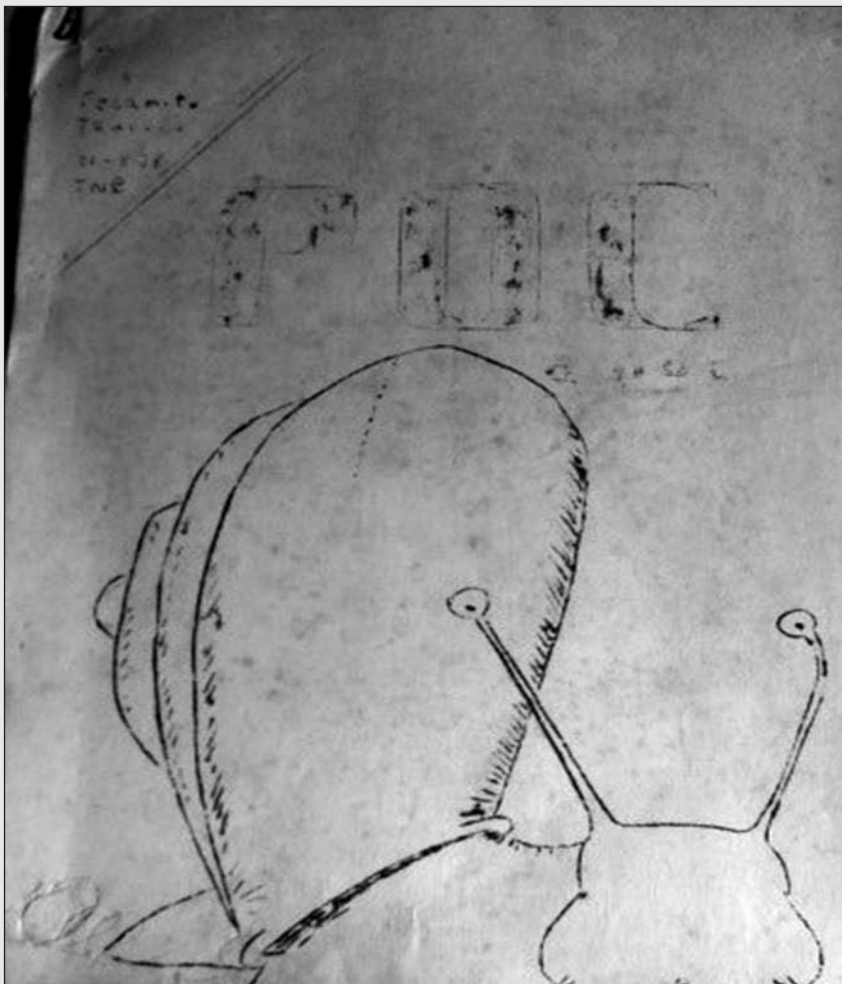

Sopar col·laboradors, any 2000

LLIBERTAT D'EXPRESSIÓ I DEMOCRÀCIA: LA REVISTA SEGRESTADA

Joan Barceló Xibic

Portada de la revista *Poc a Poc*. Disseny del campaner Antoni Mascaró.

L'acció s'emmarca entre les primeres eleccions "democràtiques" (15-6-1977) celebrades després de la mort del dictador feixista i el referèndum de la constitució (6-12-1978). Corrien temps convulsos i extremadament delicats. El context econòmic, social, polític –i militar– d'aquells dies deixava entreveure clarament que la restauració borbònica planificada pel franquisme –també anomenada Transició democràtica espanyola– no seria fàcil.

«Tot ens du a pensar que en aquest estat

de dret que volem o volen construir, també hi tindrà "dret" la força i la repressió». Així començava un escrit que sota el títol de "Servei Civil" ens havien fet arribar uns alumnes de COU¹ per tal que el publicuéssim a la revista *Poc a poc* que estàvem preparant un grupet d'entusiastes estudiants –quatre porrerencs i tres campaners– de 3r de BUP² de l'institut de Felanitx.

L'article en qüestió deia, entre altres coses, «[...]la puta realitat que les bombes i els fusells serveixen els interessos

del capital, tant de dretes com d'esquerres, i no els interessos del poble [...] i que les bombes i els fusells apunten al poble i no el guarden». I continuaven queixant-se «Malgrat que si guem ciutadans lliures, se'ns obliga, baix amenaces d'empresonament, a servir els interessos d'una teòrica pàtria, a besar una bandera, a passar per una monstruosa institució [...]», per reclamar, tot seguit: «No al servei militar obligatori! Sí al servei civil voluntari! [...] Un servei que no sigui poder-se dins un quarter envoltat de "Los altos valores", fer de paràsits... Un servei que sigui de la comunitat i per a la comunitat». I seguien lamentant-se: «Mentrestant hi ha joves tancats, anomenats traïdors, desertors d'interessos concrets, de la violència i la força, somniadors de truites i utopies necessàries i realitzables». I ja per acabar, apuntaven i feien notar «el poc que es preocuparen els partits polítics en els seus programes electorals d'aquest assumpte que, si per ventura no és un problema de primera necessitat, sí que és un factor a tenir en compte a l'hora de crear una societat lliure».

El Sr. Guillem Obrador, aleshores director de l'institut, quan va llegir tot allò, se'n va dur tal regiró que li va faltar temps per córrer a requisar totes quantes revistes ja havíem repartit entre la comunitat educativa, pels passadissos i pel pati i, és clar, ens va "segrestar" el caramull que encara ens quedava per a distribuir. M'imagin que degué romandre emblanquit, amb les cames tremolant i amb el cor a punt del col·lapse. No ho recordo gaire bé, però amb el tarannà d'aquell bon home, segurament el segrest degué

anar acompanyat d'un seriós, instructiu i paternal sermó. Per sort, no va passar d'aquí. Això sí, amb aquell lamentable episodi es va posar fi a la curta trajectòria de la revista *Poc a poc* i a les quimèriques aspiracions periòdiques d'aquella colla d'innocents adolescents benintencionats. Morta na Linda!

L'article censurat

Un servidor, per aquells anys, freqüentava el local de l'Agrupació Cultural,³ on participava en les activitats d'escacs i assistia al curset de català que —quasi clandestinament— impartien els divendres vespre dos joves estudiants.⁴

I amb això que va néixer el *Llum d'Oli*. Aviat els “encarregats” em convidaren i m'animaren a col·laborar-hi. Però... sobre què podia escriure? Quin tema hauria de tractar? Història? Música? Esports? Ja ho sé —vaig pensar. Dit i fet. Per sort tenia un exemplar de la “revista segrestada” l'any anterior a l'institut i, com que jo també era —i encara som, més si cal— antimilitarista, vaig agafar el conflictiu article “Servei Civil”, el vaig repastar, li vaig fer un parell de retocs i li vaig afegir quatre floritures de la meva collita.

Un dissabte horabaixa, a principis de

l'any 1979, anant a Petra⁶ amb en Joan i en Maties, pel camí, tot orgullós, vaig entregar a en Maties l'article que amb tanta cura havia escrit. Començà a llegir-lo (mentre en Joan conduïa), però abans d'arribar a la meitat, es girà i, amb cara de pomes agres, exclamà: «Joan, si publicam això, mos tancaran a sa presó». No cal dir que els meus intents per defensar les inofensives bondats de l'article foren de bades. La sentència em va caure al damunt com una pesada llosa: **CENSURAT**. Això sí, una (auto)censura ben raonada i argumentada (Torna-m'hi, torna-hi!).

Així i tot, el disgust, com us podeu imaginar, va ser gros. Però el vertader drama era que tenien raó. Aquell article segurament ens hauria causat seriosos i greus problemes, tant a nivell personal com a l'Agrupació i a la nova revista. I és que jo, com la gran majoria de ciutadans de bona voluntat, il·lusos i ingenus, m'havia cregut realment els titulars de la premsa del moment «**Ha llegit la democràcia**». Mentida.

Tot plegat, i vist amb perspectiva històrica, ens faria riure, si no fos que quaranta anys després, a l'Estat espanyol, quant a qualitat democràtica, estam més o manco al mateix punt. No hem avançat una puta passa, ans al contrari,

totes les previsions apunten a un empitjorament pel que fa a llibertats de tota casta. Increïble, penós i molt preocupant. Mentre, “la comunitat internacional” amb Europa al cap davant (o millor dit, a la coa), mirant cap a un altre costat. Vergonyós i lamentable.

El temps, malauradament i vist, el que ha passat fins a dia d'avui, ha donat la raó fil per randa a aquells joves de COU que fa quaranta anys creien en les utopies i que varen escriure de manera premonitòria: «Tot ens du a pensar que en aquest estat de dret que volem o volen construir, també hi tindrà “dret” la força i la repressió». I tant.

¹ Curs d'Orientació Universitària (del batxillerat antic).

² L'equivalent al 1r de batxillerat actual.

³ L'antiga seu on ara hi ha la botiga de roba “Mans” del carrer Almoïna.

⁴ Na Maria Barceló Crespi Peixet i en Rafel Ferrà Martorell Carraixet.

⁵ Els primers *Llum d'Oli* anaren a cura de Maties Lladó i Rafel Ferrà, però a partir del número 4/5, Joan Barceló Gorió els agafà el relleu.

⁶ Precisament, a dur el *Llum d'Oli* al convent dels franciscans, on el pare Salustiano Vicedo, d'una manera artesanal, imprimia la revista.

L'Escrivania
cafeteria • restaurant
Can Parri
botiga

CA FRUITERIA NA MARIA

- Frutes
- Verdures
- Fruits secs
- Productes ecològics

Tel.: 971 16 6771
C/ Agustí Font, 54 - Porreres

ANTÒNIA LLITERAS GORNALS

DONA EMPRENEDORA, XALESTA I ATREVIDA

Joana Mora Cerdà

Antònia Lliteras Gornals, va néixer a Porreres dia 7 de març de l'any 1924 al carrer *Cuartel*, actualment Almoina. Filla de Bartomeu Lliteras Banús *Serreller* i de Mariaina Gornals Barceló *Renya*.

La major de 6 germanes n'Antònia, Antoninaina fins als 12 anys, va haver d'espavilar aviat per ajudar a realitzar les tasques diàries de ca seva i cuidar de les germanes.

«Ma mare es va casar als 29 anys i als 34 ja tenia les set filles: Antònia, Maria (†) Catalina (monja de la Caritat), Agnès, Joana (†) Miquela i Margalida. Sempre ens va tractar com a reines».

La botiga de queviures, Ca na Mariaina, que tenia la seva mare al mateix domicili es convertí en el cau de les nines i de les amigues de n'Antònia. «Era la botiga que tenia més gent de Porreres! Als 14 anys la mare ja m'hi deixava despatxar».

El seu pare feia feina a fora vila i s'encarregava d'anar a cercar els productes a Palma, concretament al magatzem de Ca n'Alzamora. «Record que mon pare partia amb el mul i el carro llarg cap a Palma, quan arribava a l'hostal desjunyia el mul, anava a comprar i, llavors, tornava cap a Porreres».

L'escola no va ser la seva devoció. «Anar a costura no m' agradava gens! No estudiava,

res me sortia bé, ni els números, ni les taules de multiplicar, però ma mare volia que hi anàs. Record molt bé sor Maria del Pilar, monja de la Caritat. Quan tenia 15 anys ma mare em va demanar si volia anar a aprendre de cosir a Ca na Mulet. Allà em feien embastar, enfilat agulles... res! Vaig durar una setmana! «No vull tornar a cosir ni a enfilat cap agulla, jo vull estar amb vos a la botiga» vaig dir a ma mare».

I així va ser com n'Antònia, amb la frescor de la seva joventut, aconseguia posar els bastiments a allò que seria el futur de la seva vida i la seva passió: ser botiguera i tenir la seva pròpia botiga.

Fer feina a fora vila, collir les fruites de temporada, carregar-les al carro i dur-les a la botiga foren les tasques que ompliren hores i més hores de la seva joventut, encara que trobava temps per anar al cine de Can Gornals d'amagat del seu pare.

Les matances eren, per a la majoria de llars porrerenques, un dia de molta feina, de retrobament de familiars i de bulla. Per n'Antònia, les matances de ca na Catalina *Negre* eren molt importants, allà va ser on va conèixer en Nadal, l'home de la seva vida. «Festejarem vuit anys, jo tenia ganes de posar una botiga i només feia feina! Un dia, sortint del cine, en Nadal me dema-

nà: quins comptes fas, Antònia? I jo li vaig contestar: si ets bon al·lot i em deixes comandar, pots venir a demanar entrada. En Nadal era molt bon home! Venia a ca nostra a festejar i es posava a la camilla tot sol i jo despatxava a la botiga de ma mare. Arribava l'hora d'anar-se'n i no ens havíem dit cap paraula».

NOCES I VIATGE DE NUVIS

Així, l'amor va poder amb tot i n'Antònia i en Nadal es casaren el dia del Dijous Bo, un novembre de 1953 a l'església parroquial de Porreres. «Record que en Joan Picornell Manresa *Vila* feia d'escolanet i llavors anàrem a fer el refresc a Can Beltran, menjàrem xocolata amb ensaimades.

Duia un vestit blanc preciós que em va fer la meua germana Maria. En Damià Gelat ens va dur amb el seu cotxe a casar, en aquell temps no hi havia tants de cotxes com ara! Faig memòria i com si fos ara veig

que en Damià amb el seu cotxe, després del refresc, ens va acompanyar a l'estació de Palma. Agafarem el tren d'Inca i llavors amb l'autocar cap a Lluç on quedarem tres dies».

El viatge de nuvis no acabà a Lluç. Pocs dies després, acompanyats per na Maria, germana de n'Antònia, partiren amb aviò cap a Barcelona. S'allotjaren a un hostal d'una travessia de La Rambla, que no recorda el nom. «Na Maria era molt amiga de na Catalina Barceló *Xibica* que vivia a Viladecans i, per això, aprofitarem l'ocasió per anar a veure-la».

EL SOMNI FET REALITAT

La il·lusió de posar la botiga seguia rondant dins el cap de n'Antònia. Després de casada deixà la llar familiar per passar a viure al carrer Calvo Sotelo núm. 15, actual carrer d'en Veiet, on posà la botiga i on viuria amb el seu marit. No va ser fàcil muntar el negoci, però amb l'ajuda dels seus pares i la d'en Nadal, ben aviat n'Antònia va veure complit el seu somni: tenir la seva botiga.

Als 13 mesos de casats nasqué na Bàrbara, a ca seva, amb la comare Margalida *Fornereta*. «Vaig dir a sa comare que la volia tenir a ca meua, no fos cosa me la canviassin! Eren els anys en què desapareixien infants als hospitals».

Per tal de seguir despatxant necessitava algú que guardés la nina i que l'ajudés amb les feines de la casa. Na Joana *Perdigona* va ser qui li donà una mà i fou com una més de la família, segons ens comenta na Bàrbara. «Els doblers no es feien tant de pressa com ara, vaig haver de lluitar molt per treure el cap. Vaig posar un parell de gallines al corral i amb la venda dels ous pagava na Joana. Emblanquinava jo mateixa tota la casa!». Quan na Bàrbara tenia 3 anys, nasqué en Climent.

UNIFICACIÓ DE LES DUES BOTIGUES

La seva germana Margalida heretà la botiga de la mare del carrer Cuartel (Almoïna), però no hi està molt de temps i feren una oferta a n'Antònia per unificar les dues botigues i tornar allà on sempre havia estat

ca seva. Així va ser com n'Antònia amb el seu marit i els seus dos fills de 8 i 5 anys es traslladaren a viure a la botiga del carrer Almoïna, Ca na Mariana, on encara hi viu amb la seva filla.

«Lluitarem s'ànima per sobreviure! Hi havia 27 botigues a Porreres, però cap com Ca na Mariaina!».

Qui no recorda els canastros plens de fruita del temps damunt la voravia davant la botiga, la viola de plàtans penjada, els sacs amb els llegums, arròs, sucre... la bota de les arengades i l'olor del cafè recent molt amb el molinet?

«Tot se comprava a la menuda, en unces i lliures, no hi havia res empaquetat, l'únic embolcall era el paper d'estrassa que fins i tot alguna clienta el reutilitzava».

CA NA MARIAINA

Les botigueres, que eren la majoria dones, s'havien de guanyar la clientela, es feien rifes, es donaven cupons... hi havia molta competència a Porreres. A més venien vetes, cremalleres, botons, espartenyas, venien de tot! Les botigues més importants: Ca na Dalobra, Can Xiscos, Ca na Mariaina... «Tothom em contava els problemes familiars, era com un confessorari! La majoria eren dones que venien a comprar».

«Dels 29 als 65 anys vaig tenir la botiga i quan va ser l'hora de jubilar-me ho vaig fer

amb molta alegria. M'he passejada molt! Sempre amb el meu home o amb els meus fills. He anat a Itàlia, a Portugal, per tot Espanya i, fins i tot, a Tailàndia, un viatge que guanyà na Bàrbara.

Ara, als 94 anys, tenc salut i em puc valer jo tota sola. He tengut i tenc una bona companyia, la meua filla Bàrbara».

EN POQUES PARAULES

-Què recordau de les festes de Sant Roc? *El dia de Sant Roc feien les rodelles i ball a plaça.*

-Quin plat de cuina és el que més vos agrada? *No som gens cuinera! Quan em vaig casar no sabia fer res de cuina. Els plats que més m'agrada menjar són les sopes seques, les costelletes de be fregides i els peus de porc.*

-Què us duïen els Reis a ca vostra quan éreu nina? *Una ensaimada petita a cada una de les germanes i un poc de xocolata a damunt.*

-Us agrada la música? *Sí, molt! La que més m'agrada és la música clàssica. Mon pare va ser músic tota la vida.*

-Resau? *Sí, res al matí, al migdia i al vespre. Sobretot a la Puríssima. També tenc molta devoció a la Mare de Déu de Montision.*

I per acabar la conversa feim memòria damunt, damunt, del carrer de l'Almoïna: persones i establiments que recorda quan era jove: Cafè can Bernat, can Pepito, ca na Ginarda, Forn de Ca en Joan Pere, Escola Pública de Nines (allà on era el forn de can Pistola), Miquel Barceló, Elèctrica Barceló, can Racó (venien licors), can Prim (farmàcia), can Biel Mariando (botiga de roba), ca na Peluda (venien pebre bord), entre altres.

Dona emprenedora, alegre i valenta, la major de sis germanes, esposa i mare. N'Antònia sap que és estar al capdavant d'un negoci familiar durant tota la seva vida i com molt bé diu el refranyer popular «qui no treballa no alcança o del treball se'n treu el profit».

LLOMPART I N'AGNÈS DE PORRERES

Joan Melià Garí

Llompart i la seva teta de Porreres, Agnès. Arxiu Llomart-Viñas

Enguany ha fet 25 anys de la mort de Josep Maria Llompart de la Peña (1925-1993), poeta, assagista, traductor, activista, referent cultural... Una de les personalitats mallorquines més destacades del segle XX i un dels escriptors en llengua catalana més selectes. En vida ja va rebre nombroses distincions i reconeixements per la tasca en múltiples fronts a favor de la nostra cultura, i ara, per a commemorar aquest quart de segle del decés, diverses institucions han organitzat actes d'homenatge que s'han duit a terme al llarg del 2018.

Fill d'una nissaga de militars va ser educat familiarment en castellà, però quan va arribar a l'edat adulta, influït per diverses amistats i pel sentit comú, s'abocà a l'ús privat i públic del català i a la tasca a favor d'aquesta llengua, com a escriptor i com a activista cultural. En la seva obra destaca la feina com a crític i historiador de la literatura catalana, sobretot amb rela-

ció a les Illes Balears, i com a poeta (té vuit reculls de poesia) i traductor (sobretot d'autors gallecs i portuguesos). Va col·laborar amb Francesc de B. Moll, presidí l'Obra Cultural Balear, l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i la Federació d'Escriptors en Llengua Catalana i la Federació Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans... I sempre el recordarem, a la plaça Major de Palma, el 29 d'octubre de 1977, llegint el manifest unitari en la manifestació per l'estatut d'autonomia, la primera gran mobilització a favor de l'autogovern.

En diverses ocasions va participar en actes organitzats a Porreres (conferències, presentacions de llibres...), però a part d'això i de l'amistat que tenia amb persones del nostre poble, hi ha un fet curiós que el lliga amb la vila: de petit va tenir una dida porrerenca, que nomia Agnès. És la jove de la foto, feta a la fira del Ram, en què apareix al costat d'un emocionat i sorprèn Llompart, que encara no devia haver complit dos anys.

Llompart, a *Vocabulari privat* li dedica un capítol (el 3) i entre altres coses en diu aquestes emotives paraules:

«[...] ja en un territori [de la memòria] una mica esborradís, s'endevina una silueta sense rostre, esvelta i harmoniosa, falda llarga, davantal de cànnyom, mocador de pagesa i, pel cap, aquella versió reduïda, ja quasi només simbòlica, del rebosillo, que les dones de la part forana encara duïen a la Mallorca dels anys vint. Era de Porreres, es deia Agnès i em feia de teta. [...] Qui era Agnès? Com era Agnès? [...] D'ella, del seu destí, de la seva peripècia feliç o tristíssima, no n'he sabut mai res. Va morir jove i fadrina, o potser gran i voltada de fillada? Tal volta encara viu, jaia ajupida, peu-rossec pel carrer del poble? No en sé res, no en sabré mai res. Només la finor d'un perfil, la bellesa difuminada d'un rostre llunyà. Però, sobretot, unes dents blanquíssimes, desvelades pel somrís, i uns braços estesos cap a mi. Sé cert que quan arribi al meu punt final, vull dir l'hora de pagar el deute de natura, retrobaré aquell mig riure càndid, aquells braços agom-boladors, cap als quals correré, passa tentinejant, i dins els quals m'adormiré per sempre» (p. 15-17).

Només en sabem això, de n'Agnès: el nom i que era de Porreres, però també tenim aquesta foto de 1926 o 1927, i amb la foto podem pensar que degué néixer entre el 1900 i el 1913 (aleshores devia tenir entre 27 i 14 anys). Estaria bé que si qualcú la pot identificar ho digués als encarregats del *Llum d'Oli* i així podríem posar nom complet a la teta d'en Josep M. Llompart. Seria una mena d'homenatge a aquesta dona que tan bon record va deixar en el poeta.

floristeria i jardineria

CanMurtó

COMPOSICIONS FLORALS
PER A NOCES, COMUNIONS
I TOT TIPUS DE CELEBRACIONS

C/ Sa Galla, 92 - 07260 PORRERES
Tel. 971 647 053 - Mòvil. 689 689 667
Fax. 971 647 053

EL CATALÀ A INTERNET: UNA LLENGUA MODERNA I AMB POTENCIAL

Joan Ferrà Sansó

Des de l'Agrupació Cultural sempre s'ha fet una defensa aferrissada de la llengua catalana en tots els àmbits de les nostres vides. En l'àmbit educatiu, de producció literària, als comerços, a les cafeteries, als espais d'oci... Per això cal que com a parlants d'una llengua històricament perseguida i menyspreada siguem fermes també en la protecció i en la lluita per preservar el català en la globalització que és Internet.

Les dades recollides pel WICCAC (Webmàsters Independents en Català, de Cultura i d'Àmbits Cívics) assenyalen que el català té una presència a Internet més gran de la que li pertocaria per volum de parlants, i segueix guanyant posicions en els rànquings mundials. El català es troba, amb uns 10 milions d'usuaris —aproximadament—, al 75è lloc del món pel que fa al nombre de parlants. Però a Internet se situa al voltant de la 20a posició en relació al contingut web amb la nostra llengua. Es tracta, doncs, d'una situació gens menyspreable.

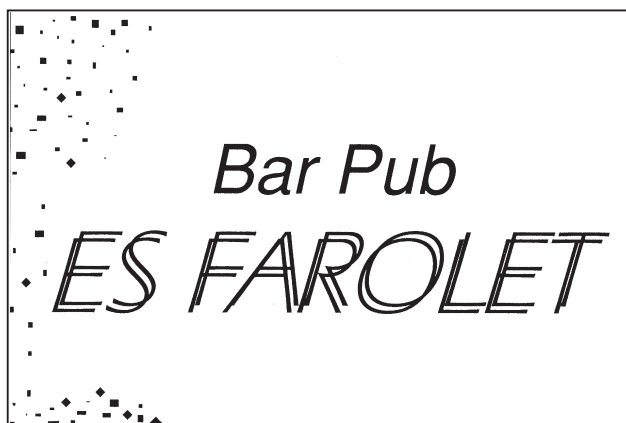
I dins d'aquesta voràgine en constant evolució tecnològica i digital, que alhora tendeix a una concentració en mans d'un pocs idiomes com l'anglès o el xinès, com podem mantenir-nos fidels al nostre idioma i al mateix temps ser innovadors i moderns?

Per exemple, podem posar els sistemes operatius dels nostres ordinadors i dispositius mòbils en català per establir per defecte les interfícies amb la nostra llengua pròpia; podem utilitzar el nostre idioma per a fer publicacions de continguts a les xarxes socials (i si no estem gaire convençuts del que diem, usar els correctors lingüístics en línia que ens serviran per a millorar els nostres propis coneixements); podem consultar les hemeroteques dels mitjans de comunicació en català si hem de fer algun treball de recerca per a l'institut o la universitat; en navegar per Internet, podem buscar les pestanyes en el nostre idioma a les webs

multilingües; o en cas de fer una pàgina web per la nostra empresa o entitat, registrar-ne el domini “.cat” i fer-ne la versió en la nostra llengua, entre molts altres recursos que ens facilita la tecnologia.

I sobretot, navegar sense por i en català!

redivins

VINOTECA

300 referències de vins mallorquins, nacionals, caves, vins internacionals, Champagnes, Oporto, vermut, olis de Mallorca i sakes. Disposam d'estoigs i lots per fer regals.

C/Jaume II, 29 BIS, cantonada Ronda Illes Balears
Tel: 971 64 76 49 - Porreres
www.redivins.com
jnoris@redivins.com

Venem per botelles a particulars

ABANS DE RES, SOMRIU, ÉS EL PRIMER PER TENIR UN ANY GENIAL!

Escola Nova

Des de l'Escola Nova volem brindar pels bons moments i també pels dolents, per tots els riures i les besades donades i també per les que no us han arribat mai. Pels amics que han partit, pels que heu conegut i pels que encara estan al vostre costat.

Encara que el 2018 no hagi estat com esperàveu, no podem tirar la tovallola, no deixeu que les excuses us agafin, seguiu el corrent. El món està ple de senyals inequívokes que esperen pacients que vosaltres les interpreteu, només heu de mirar el que us envolta.

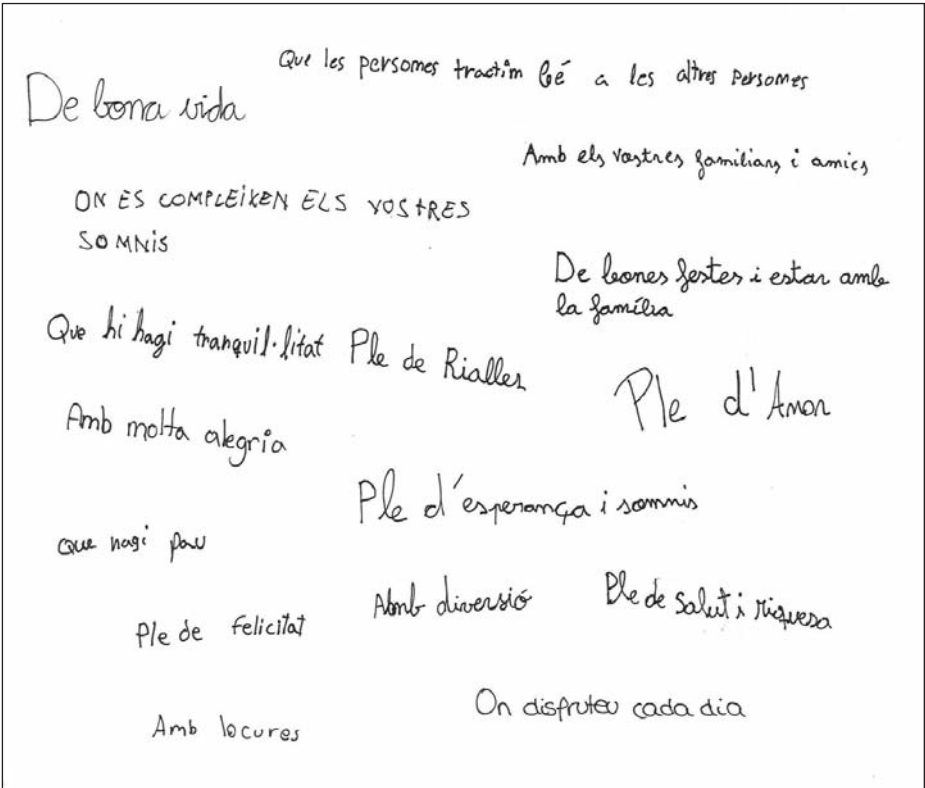
El nostre pla pel 2019 és somriure, gaudir dels moments, viure la vida per instants, deixar que les coses flueixin, plantar-li cara a l'adversitat i intentar treure de la vida tot allò que ens hagi fet mal.

Seguirem els dictats dels nostres cors i tirarem endavant, farem cas de la nostra intuïció per triar el camí més adequat, serem agraïts, estimarem de veritat, deixarem empremtes, descobrirem nous

camins. Ens arriscarem, ballarem, gaudirem de la pluja, oblidarem les certeses i desaprendrem per tornar aprendre, insistirem, persistirem i resistirem i per res del món, mai, mai desistirem.

Els alumnes de la nostra escola us desitgen un any...

En resum ser terriblement feliços. Ens acompanyau?

LLG FUSTERIA
LLITERAS GARI
Portes i Cuines fetes a mida
 C/. Major, núm 61 - 07260 PORRERES (Mallorca)
 Taller: Ctra. Porreres - Montuiri, Parcela 250
 Telef. i Fax 971 16 84 66

jaume sastre soler SL
 materials de construcció
 ceràmiques i gres bigues imitació fusta
 ciments saques aïllants canonades
 lloguer de minicontenidors (Servei a domicili)
 CARRER NOU, S/N
 (SORTIDA CTRA. PORRERES-VILAFRANCA)
 07260 - PORRERES
 TEL. I FAX: 971 647102

ESPAI ESCOLAR

L'ANGLÈS ÉS LA LLENGUA VEHICULAR ARA TAMBÉ A EDUCACIÓ FÍSICA

Col·legi Verge de Monti-sion

del segon cicle de primària. La utilització d'aquesta llengua dins una assignatura amb unes característiques diferenciadores de la resta, permet als alumnes posar en pràctica vocabulari i habilitats ja assolides, descobrir vocabulari propi d'un altre àmbit i, sobretot, posar en pràctica la comprensió i expressió oral d'una manera més informal i sense la pressió de sentir-se avaluats en tot moment.

Ningú s'atreveix ja a qüestionar la importància que ha adquirit la necessitat de conèixer diferents idiomes en un món tan globalitzat com el que vivim. Com a centre educatiu que som, el nostre objectiu és proveir els nostres alumnes de tots els coneixements que puguin necessitar i, entre ells, es troba, sense cap dubte, la competència lingüística en llengua anglesa.

És per això que al nostre centre ensenyem anglès des dels inicis de l'escolarització dels nostres alumnes i ho fem mitjançant jocs i dinàmiques. Als cursos de primària, a més de la matèria pròpia de llengua anglesa, empram també, des de fa anys, aquest idioma com a llengua vehicular a l'assignatura d'educació artística. Els bons resultats obtinguts ens encoratgen a continuar per aquest camí, amb l'objectiu de formar estudiants cada vegada més competents per tal de poder tenir un ventall de possibilitats més ampli el dia de demà.

Per això, aquest curs hem decidit implantar l'anglès com a llengua vehicular de l'assignatura d'educació física als cursos

L'acollida d'aquesta mesura per part dels alumnes ha estat molt bona i sense minvar la participació ni la diversió es van enriquant en tots els àmbits.

centre
d'anàlisis
biològiques
s.a.

Anàlisis Clíniques

Antònia Sastre Barceló
Farmacèutica

Consulta: Dilluns i dimecres
de 8:30 a 10 hores

Carrer l'Almoina, 49
Tel. 971 64 70 84

Assegurances: Adeslas, Asisa-Muface, Agrupació Mútua, Axa-Mare Nostrum, Imeco-Caja Salut, Groupama, L'Aliança, Novomedic...

DE NADOR A VIC VS DE PORRERES A NADOR

Joana Maria Tomàs
Coordinadora PIP de l'IES Porreres

Llegim i ens emocionam! és el primer projecte realitzat pels alumnes de segon d' ESO amb uns objectius ben definits:

- Aprofundir en la metodologia ABP i el treball cooperatiu iniciat durant el curs passat.
- Treballar les emocions a partir de textos narratius, fragments de pel·lícules i cançons.
- Sensibilitzar-se en el respecte cap a altres cultures.
- Interessar-se per la problemàtica que envolta els immigrants.
- Superar prejudicis i fomentar la tolerància cap a altres cultures.
- Conèixer i valorar la cultura i els costums de la societat marroquina.

Partint de la lectura del llibre *De Nador a Vic* de Laila Karrouch, l'equip de disseny comença a donar forma al projecte que culminarà en un producte final molt atractiu: *De Porreres a Nador*, exposició sobre la cultura i els costums de la societat marroquina, concretament la de la zona de Nador, d'on procedeix bona part del nostre alumnat magrebí.

L'alumnat, durant les tres hores de projectes (ABP), dirigits per un grup de professors de diferents departaments que fan feina en equip i de manera interdisciplinària, ha treballat diferents eixos mitjançant estructures de treball cooperatiu. Podem destacar algunes activitats realitzades:

“Ens emocionam”. Es proposen activitats que pretenen treballar les emocions i posar-se en el lloc de l'altre. Coneixem històries a partir de fragments de pel·lícules i de cançons que ens fan sentir tristesa, alegria, sorpresa, por, enyorança i empatia. L'enyorança i l'empatia ens serveixen, especialment, per connectar amb persones que han hagut d'emigrar al nostre país.

La lectura *De Nador a Vic* de Laila Karrouch és el punt de partida per mitjà del qual els alumnes visualitzen i comenten diferents entrevistes que s'han fet a l'autora que ajuden a aprofundir en aspectes introduïts en el llibre (gastronomia, religió, costums, integració...).

A més, hem organitzat una biblioteca humana. En una biblioteca humana els llibres són persones i els alumnes aconsegueixen informació a partir de petites entrevistes de 10 minuts. La nostra biblioteca ha comptat amb 10 llibres, els autors dels quals han estat, per una banda, professionals relacionats amb el món de la interculturalitat (Ada Siquier, sociòloga treballadora de l'Associació Pa i Mel de Sa Pobla; Catalina Cruelles i Magdalena Viedma, educadora i mediadora social; Margalida Julià, orientadora de l'IES Porreres; Joan Juan, professor de PALIC; membres de la societat magrebina de Porreres: Driss Zahraoui -oncle d'una alumna-, Hanane Bouzzem -mare d'un alumne- i, per altra banda, alumnes i exalumnes marroquins de l'IES Porreres: Nesha Zougaghi, exalumna de l'IES nascuda a Nador; Elyass Yaalaoui, Chayma Margaa, Karima Salhi i Yasmína Abaraddan i, finalment, Margalida Cortès, ciutadana de Porreres que té lligams personals amb persones de Nador.

Els alumnes treballen en equips cooperatius i preparen les entrevistes. Un grup d'alumnes s'encarrega de l'organització (donar les instruccions de funcionament, presentar l'acte, fotos, vídeo...). Les preguntes s'organitzen per temàtiques (integració, prejudicis, costums, religió, gastronomia...). Els alumnes organitzats en equips de 10 s'acosten a un llibre i fan l'entrevista, al cap de 10 minuts, han de canviar de llibre. I així successivament fins que els han entrevistats a tots. En sessions posteriors, es posen en comú les diferents entrevistes

i s'extreuen titulars per a confeccionar un panell per a l'exposició.

Preparació de l'exposició «De Porreres a Nador». A una aula de l'institut es munta l'exposició que recrea el món de Nador -paisatge, art, gastronomia, moda, arquitectura (amb el material realitzat pels alumnes a l'hora de projectes), siluetes decoratives per recrear objectes, art i paisatge de Marroc. A més, hi prenen part moltes assignatures: llengua i literatura catalanes (pòsters sobre el llibre *De Nador a Vic*), plàstica (creació de mosaics) i geografia i història i departament d'orientació (mural que mostra un eix cronològic de la història de la civilització islàmica i panoràmica de Nador). Cal destacar de l'exposició els objectes i el vestuari aportats per les famílies d'alumnes magrebins.

El moment més esperat és a l'auditori de Porreres, quan l'escriptora del llibre *De Nador a Vic*, Laila Karrouch, ens oferí una xerrada/col·loqui que permeté als alumnes posar-se en la pell d'una família de Nador que emigra a Catalunya i el xoc cultural que representa per a les dues cultures. Laila parlà sense filtres, directa i sincera i tots en sortírem emocionats, conscients que havíem viscut un moment especial.

Volem aprofitar aquestes pàgines per agrair la seva presència. Sabem que aquest projecte ha estat especial. Ha estat Laila Karrouch que ha donat sentit a la feina feta per un gran equip de professors i alumnes, sense ella «De Porreres a Nador» no hauria estat el mateix. Aquest projecte tindrà continuïtat durant el curs següent i ben segur que l'auditori de Porreres la tornarà a rebre amb els braços oberts. Gràcies, Laila.

Per tenir més informació sobre la tasca que realitzam a ABP (aprenentatge basat en projectes) podeu visitar: www.iesporreres.cat

LA PAPERERIA ALMOINA TANCA LES SEVES PORTES

UN PETIT COMERÇ I DE PROXIMITAT ENS DIU ADEU

Joana Mora Cerdà

El passat dia 30 de novembre Francisca Font Servera, *Molleta* va tancar les portes de la seva papereria del carrer de l'Almoina. Ens diu adeu un altre petit comerç i de proximitat de la vila. El carrer de l'Almoina, anomenat carrer comercial de Porreres «no és el que era fa 23 anys!» -diu na Francisca. «Quan vaig posar la papereria record que hi havia, a més de les botigues que encara estan obertes, Ca na Ginarda, el Forn de Can Pistola, Elèctrica Barceló, el bar La Sirena, Gent Menuda, el bar Can Miquel, Cas Selleter, Ca na Mariaina... ara només queden els establiments on propietari i comerciant és el mateix».

Na Francisca va vendre la revista *Llum d'Oli* durant molts anys al seu establiment i comenta que el que crida més l'atenció a la gent és la foto de la contraportada, per això sempre posava el *Llum d'Oli* girat dins el mostrador, perquè la gent pogués veure la foto del darrere.

La nostra protagonista va néixer dia 14 de desembre de 1955 a Porreres, filla de Jaume Font i de Margalida Servera, *Mollets* de malnom i no eren família.

El cafè de Can Beltran o Can Mollet, situat a la cantonada de l'actual carrer Pou Florit amb el carrer Almoina, fou la llar de la família Font-Servera on na Francisca i la seva germana Margalida ajudaven en les tasques del dia a dia d'una taverna de poble: servir cafès, conyac, vermut, un rebentat... També feien refrescs de noccs, de comunions i tota casta d'esdeveniments familiars. En aquell temps s'encarregaven de fer el menjar i de servir-lo a tres llocs diferents: a l'antic cinema de Can Gornals, a la sala de festes Miss Mundo (al carrer Sala) i a Can Beltran mateix. Després de la mort del seu pare, la mare i les dues filles seguiren amb la

tasca del cafè. «Des que tenia 7 anys fins als 37 vaig estar al cafè! Després de la jubilació de la meva mare, na Margalida i jo seguirem fent-hi feina un parell d'anys més».

Quan deixaren Can Beltran definitivament na Francisca, acostumada a fer feina i estar envoltada de gent, decidí posar la papereria, un món desconegut per a ella, a la portassa de la casa familiar del carrer Queipo de Llano, actualment Almoina. «Record molt bé qui va ser la primera dona que va entrar a comprar i que jo mateixa vaig despatxar, na Francisca Binimelis, de ca na Jerònia *Molí d'aigua*. Ella va ser la primera i la darrera perquè dia 30 de novembre passat va venir a comprar paper de seda, cartolines... per poder fer els paquets de regals per aquestes festes».

Com a bona veïnada del carrer Almoina, el dia que va tancar, na Francisca convidà els comerciants més propers a beure una

copa de cava per celebrar l'amistat i els anys de feina que han gaudit junts. L'emoció i alguna llàgrima no faltaren, però na Francisca està contenta i satisfeta perquè és una decisió que ha triat a consciència: «estava cansada, les vendes han baixat i la clientela no és la mateixa, en pocs anys Porreres ha canviat molt!».

«I ara què faràs?» -Li vaig preguntar. «Ara disfruitaré de la família, sobretot de la meva neta, aniré de viatge, d'excursió, a caminar, a fer gimnàstica i crec que no m'avorriré!».

Des de les pàgines del *Llum d'Oli* volem desitjar-li que tengui molta salut i sort en aquesta nova etapa que comença i a la vegada donar-li les gràcies per col·laborar amb l'Agrupació Cultural amb la venda de la revista.

«LA RÀDIO FA POBLE, I EL POBLE FA RÀDIO»

ENTREVISTA A TONI CARAGOL, PERSONA VINCULADA AL MÓN ASSOCIATIU DE LA VILA DES DE FA DÈCADES.

Sebastià Lliteres i Toni Gornals

Toni Juan, *Toni Caragol* o *Toni des Centro*, va néixer el dia 9 de febrer de 1940 al municipi de Montuiri i fins als vuit anys va viure al carrer del Pujol número 23 del nostre poble veí. Amb marcada emoció als ulls, el nostre protagonista recorda que de petit jugava amb els seus companys a rompes i a la baldufa, i el fred que passava durant l'hivern ja que no podia portar calçons llargs.

Tal com era habitual en aquells temps, a l'edat de vuit anys, *Toni Caragol* va entrar al món laboral treballant de pastor a la possessió de Son Palou. Ja és curiós això, un *Caragol* guardant bens, cabrits i porcs!

El temps passà i el vincle d'en Toni amb el poble de Porreres s'enfortí progressivament; primer, perquè hi va conèixer na Rosa, amb qui en aquell moment fes-

tejava; i, segon, perquè hi treballava com a barber al Cafè Nou.

«La vida m'ha duit a Porreres i n'estic molt satisfet perquè aquest és un poble molt unit».

Feta la mili voluntària a la ciutat de Palma, on el nostre protagonista va exercir majoritàriament com a barber, *Toni Caragol* s'establí definitivament a la vila de Porreres. Na Rosa i en Toni es casaren un dilluns a l'església parroquial del poble. Set-centes pessetes fou el que pagaren per comptar amb les estores decoratives de l'altar. La celebració es va fer a la mítica Sala Sermi, i varen menjar ensaïmades, xocolata, mistela i cava. Mateu *Formatge* va acompanyar amb els seus cants l'esdeveniment.

Llavors, en Toni canvià també d'activitat laboral i s'incorporà a la plantilla de treballadors de Can Palerm, lloc de feina que desenvolupà durant 42 anys.

Arribats a l'any 1971 i amb un fill i dues filles en comú amb na Rosa, la família en conjunt s'embarcà en la gestió del bar restaurant Centre d'Acció Catòlica (l'actual "Es Centro"), el qual es convertiria ràpidament en un lloc de trobada per als joves del poble. El local comptava amb dos futbolins, dos ping-pongs i un billar. Les cartes també eren un entreteniment habitual al local, on es podien veure des de disteses partides de siset o escambrí fins a intensos tornejos de truc. A algun grup de joves en Toni els treia directament la caixa de cerveses per evitar-se tants trajectes, així de bé s'ho passaven!

Toni Caragol no pot evitar emocionar-se quan recorda aquelles vetllades amb el jovent del poble, uns joves que afrontaven les dificultats pròpies de l'adolescència i que adesiara acudien a en Toni o a na Rosa per superar-les. Són moltes les anècdotes que sorgeixen quan parlem d'aquell període. Per exemple, que arribada una determinada hora de la matinalada, el Sereno Palou feia la ronda per indicar que s'havien de tancar els bars.

Graduat Social

Av. Bisbe Campins, 3
07260 PORRERES
Tel. 971 16 80 38

«Quan vaig cridar a files els joves que venien al Centro per poder pintar les parets del local, tots van comparèixer per ajudar-nos: és una mostra de la germanor que es va crear aquells anys, ho record amb nostàlgia. Això sí, els vàrem convidar a un bon sopar!»

Al 1985, catorze anys després, les circumstàncies van canviar per en Toni i na Rosa, ja que la salut d'ella els va impedir mantenir el ritme que requereix un bar. Toni i Rosa, que un dia havien iniciat junts aquell projecte de gestionar un bar, van optar, també conjuntament, per deixar-lo. Només de sentir-los parlar podem entreveure l'enorme complicitat que es tenen, aquella complicitat de dues persones que coneixen l'altra tant com ells mateixos, de qui han compartit penes i alegries durant tota una vida.

Toni *Caragol* és una persona carismàtica, xerradora i sentimental, que valora les persones per sobre de totes les coses. Al poble de Porreres, explica, un es pot involucrar en les associacions tant com vulgui. Toni fou president del Club Bàsquet Porreres, promocionà un Club Federat de Handball (l'únic que ha tingut el poble segons els consta), es manté dins la directiva de la Tercera Edat i, entre tantes altres coses, des de fa 16 anys està vinculat a Porreres Ràdio.

Quan li demanam amb quin record es queda de la història del futbol a Porreres, esmenta un partit on es va viure una gran polèmica entre el Porreres i l'Atlètic Balears, on l'àrbitre Rigo «va sortir viu perquè va intercedir en Martí Mora [el porter], que el protegí quan ja havia partit a córrer cap al llo-rer per escapar dels que havien envaït al camp per encaçar-lo després de senyalar un penal que no ho era».

«Vaig ser president del Bàsquet tot el temps que vàrem ser pobres, passant fred i gelades a Ses Forques, però vàrem disfrutar molt!»

L'amor d'en *Caragol* per la ràdio és innegable. Tal com ens ho explica, es tracta d'un mitjà de comunicació que enriqueix el poble i es nodreix alhora de la gent. Es tracta d'una relació bidireccional. La ràdio fa poble, però el poble també fa ràdio. L'entrega d'en Toni *Caragol* pel seu poble és absoluta i la tasca que fa des de la ràdio és mereixedora d'un sentit reconeixement. El nostre protagonista és emprenedor fins a la medul·la, ja que quan li preguntem quin és per ell el millor moment del dia ens respon que és quan es desperta el matí perquè està tot per fer! Fins i tot, ens afirma que si es trobés més jove i vital obriria el Bar Can Miquel!

L'OBTURADOR

Francesc Servera Veny

SECRET**Jaume Rosselló Tomàs**

I si un dels secrets de la vida
és aprendre a morir?
Més enllà del dolor i de la ràbia
que ens rosega l'enteniment,
em commou i em fascina.

El cor, el cap, el fetge,
com a fusta, com a pedres, com a fems.
El sexe, un somriure, una abraçada,
a quin racó del camí els hem deixat?
L'esperança, l'amor, la pau, el darrer alè,
la nuesa de l'ànima crua... ja sense nom.

Ens aferram desesperadament a religions
on floreix tot el bo i el dolent
de les nits, dels dies, de les dones, dels homes.
O bé ens manifestam ateus convençuts,
negant déus, negant mort, negant vida i somnis estèrils,
aferrats també a l'eficiència
del nostre cervellet, que també es va podrint.

Crec en tu, en jo, en totes i en cada una
de les infinitament petites rondalles
que bateguen dibuixant un univers
de somnis infinitament grans.
Crec en la meva ignorància, en la de tots,
i en milions de coses bones
que omplen el meu alenar.

I la realitat que ens capfica,
la que ens encadena i diu com hem de viure i morir?
Afortunadament, quedarà en cendres,
I més enllà de l'espai i del temps,
de l'enteniment i de la imaginació,
allà on ningú pot negar ni afirmar,
ja sense nom...
seré, seràs, serà.

ATÀVIK SOUND SISTEMA**Andreu Arranz Morell**

*Cançó per l'imminent Sound System
de música jamaicana
autoconstruït a Mallorca.
S'inaugurarà en els pròxims mesos.*

Esmola't bé les urpes i les dents,
Atàvik Sound Sistema,
que l'hora ja ha arribat
de fer petar la terra i moure els culs
amb els tons greus, Jamaica i el Mediterrani.
Trepitja fort, Atàvik Sound Sistema,
que l'únic bon sistema és el sound system.

Sabem per què heu vingut avui aquí;
contra els imperis gruny la bístia d'aquest sound.
Donam branca severa amb aquest cant,

volem la gent contenta i amb amor.
Trepitja fort, Atàvik Sound Sistema,
que l'únic bon sistema és el sound system.

Surt de la sang el nostre so massiu,
la sang calenta que us feim arribar,
que ve del fons, del fons de llarga nit,
d'ancestres i del mar que ens ha fet néixer.
Trepitja fort, Atàvik Sound Sistema,
que l'únic bon sistema és el sound system.

I l'únic sistema bo
és un sistema de so.

16-X-18

EL VOLUNTARIAT, LA MEVA SEGONA ESCOLA

Caterina Lliteres

“Maxocorrongo” (buratatxo). Sí, així d’embullat com sona. Així d’embullat com és. “Maxocorrongo” és la paraula que més m’agrada de les que sé en Swahili. Tal vegada és perquè me la van ensenyar els nins o per la seva naturalesa. O per què sí i punt. En definitiva, no tinc massa espai per embullar-me, així que us faré un petit “maxocorrongo” del que és per a mi el voluntariat.

El voluntariat és la meva segona escola, la gent amb qui em vaig creuant, la meva segona família i tot el que aprenc són el que em construeix i em defineix. Després de tres viatges de voluntariat he après una cosa essencial: tot és un intercanvi. Un intercanvi sincer que té un poder absolut per ensenyar-te a passar per la vida sentint-te viu. Però viu de veres. És una emoció física impossible d’explicar. Necessites estar allà en aquell instant, amb aquella gent i amb tu despullat de tot.

“Com pots? No tens por?”, “Tota sola? Estàs boja...”. Vaig sentir moltes idees abans de partir que m’ajudaven més aviat poc, ja que tota jo era por. Però de totes, la que més em va sorprendre va ser la del “Uh... jo no podria.” Doncs sí, sí que podries. Això t’ho ensenya el voluntariat. Quan estàs sola i de tu depèn que un nin aprengui a contar fins a 10 o que la tristesa no es faci el vestit d’una nina que sap que la seva mare mai més tornarà a cercar-la, us asseguro que surt alguna cosa de dins tu mateix, que no sabies que tenies, i te’n surts d’una o altra

manera. És més, per a què tantes expectatives?

Una altra cosa que m’ha ensenyat l’escola del voluntariat és que res serà com t’imagines. Vaig invertir quasi totes les meves forces de dos dies viatjant amb la intenció d’intentar esbrinar com seria tot quan arribés, qui hi hauria, què faria... I quan vaig ser allà el que era tal com havia imaginat, era la porta, blava, que ja havia vist per foto. Els nens els havia fet créixer uns 10 cm en la meva ment. L’orfenat l’havia fet enorme. Era diminut.

El que per res m’havia passat pel cap era que just trepitjar aquell espai que es convertiria en casa meva, m’esperava una de les lliçons més especials. Quan vaig entrar, els nens estaven per allà bellugant i de sobte tots els

ulls estaven posats en mi. Allà, des del moment 0 vaig entendre què havia anat a fer (i això que em pensava que ho sabia...). Aquells petits virones, tots amb la seva història, em van explicar sense cap paraula que allà, les històries del teu passat desapareixen. No et defineixen. D’on venia, que em deien, si era castanya, quina era la meva por o el meu somni, allà perdia tota la seva importància. Estaven penjant dels meus pantalons i em vaig adonar que em començaven a estimar pel que era allà i en aquell moment: la “Anti” que havia anat a compartir el seu temps i el seu amor amb ells. Era aquell moment transparent i sense prejudicis el que era essencial. Un ara dels autèntics. I tu comences estimar-los perquè sense adonar-se’n ja t’han

desmuntat tots els pensaments i t'han estampat a la cara de què va realment la vida. Donar i rebre, rebre i donar.

“Asante” és la segona paraula que més m'agrada. Sona molt bé quan la pronuncies i més si ho fas entenent realment la necessitat de saber agrair amb el cor. Allà la gent és feliç amb el seu menjar, el seu tros de tela preciosa per vestir i la seva fe en alguna cosa. I si són feliços és perquè són agraïts. Un dels rituals que més m'agradava era l'hora de resar (no ho havia fet mai abans) perquè quan arribava la nit fèiem tots un rotllo i cantàvem una cançó. Llavors es donava les gràcies pel que tenien, el que havien aconseguit i es donaven força pel que estava per venir. Agraïen el fet de ser vius

cada dia. Una cosa que a nosaltres sempre se'ns oblidava.

És més, ha estat fent de voluntària que he descobert la màgia de fer abraçades. Allà t'abracen de veritat i quan et trobes enmig d'una te n'adones que curen. Tot i que res cura com l'abraçada d'una mare i d'això mai te n'adones fins que et falta. Quan vaig estar malalta dibuixava per moments, la imatge de la meua mare portant-me un te assegurant-me que em posaria bé. A aquella casa que sempre ha estat i serà casa meua. I llavors, quan la realitat em tocava les galtes i veia que aquelles petites animetes, innocents, havien perdut la seva família, que potser no recordarien mai com és una abraçada de mare i que aquella casa no seria per sempre casa seva

o un lloc on poder tornar. I aquí és quan necessites untar-te de força perquè la realitat és, a cops, molt aspre.

La meua segona escola m'ha donat l'oportunitat de descobrir món. Kènia és Àfrica en estat pur. La seva gent és pau i solidaritat. Mombasa i els seus carrers. La seva olor. L'estil lliure i perillós de conduir els seus “tuc-tucs”. Bombolulu i les seves paradetes de fruita. Els nins fent vida al carrer. El carrer, la cuina de cada família. Pura vida.

Però el que sí que he après és que mai vull deixar d'aprendre, de fer cas a la intuïció, de confiar en mi mateixa, de fer cas a allò que ens mou i no fer-li contrari a la vida, que la por fa moure'ns i sentir-nos vius. Tot això ho agraeixo a la meua segona escola.

JAUME ROSSELLÓ TOMÀS

Caterina Gornals Miralles

En Jaume Rosselló Tomàs de *Can Güia*, va néixer a Porreres el 1962. De petit va estudiar a l'escola parroquial i a ca ses Monges, però després ja es va posar a treballar al camp amb la seva família. Va ser de més gran quan va realitzar els seus estudis musicals al Conservatori de Palma. Es va matricular com a alumne lliure al Grau Mitjà i després va accedir al Grau Superior. Finalment, va fer la prova d'accés a la Universitat per a majors de 25 anys i va iniciar els estudis de magisteri.

Actualment, en Jaume és el gerent de la Cooperativa Artisans i hi fa classes de guitarra. Aquesta cooperativa es va formar fa 12 anys i s'encarrega de la gestió de diferents escoles de música com la de Porreres, Campos, Costitx, Montuiri, (de les quals és el director) i a altres projectes oberts. A l'escola de música ja fa uns anys que té en marxa un projecte didàctic del qual cada trimestre els alumnes en toquen algunes peces, per després poder-ne fer un recull.

Abans de res, enguany ha fet 25 anys de la mort del teu pare, quins records tens d'ell?

Del meu pare tenc molts de records. Ell feia feina al camp, però també va fer feina a l'Ajuntament, tot i que no era el que realment li agradava. Sobretot, tenia moltes inquietuds artístiques i culturals, fet que feia que dugués a terme moltes activitats. Com a conseqüència, tota la família estava més involucrada en aquests tipus d'actes. Mostrava gran interès pels betlems, pel teatre, també escrivia –sobretot, poesia–, feia programes de ràdio, entre

moltes altres coses. Era una persona molt inquieta culturalment i estimava molt el seu poble. Sabia tractar amb la gent i la gent se sentia bé amb ell, ja que sabia escoltar. És cert que va morir jove, però va saber viure la vida.

Com va sorgir el teu interès per la música?

La veritat és que jo de petit volia ser futbolista, però al meu pare no li agradava l'esport i jo mai no vaig jugar a futbol. D'adolescent, quan tenia uns 15 anys, després de fer feina al camp, anava a passar una estona amb en Ferran Vaquer, en Joan Roig, en Sebastià Barceló i en Miquel Santmartí, ells tenien un grup de música i això cridava la meua atenció. Varen ser en Sebastià Barceló i en Mateu Gil qui em varen ensenyar els primers acords amb la guitarra i amb ells vaig formar el meu primer grup. La primera guitarra vaig poder-me-la comprar amb l'ajuda del meu pare i, des d'aquell moment, la toc cada dia, encara ara.

Fa uns anys que podem llegir els teus poemes en aquesta revista. Aquesta vessant l'has tinguda sempre o t'ha sorgit de més gran?

Ja deu fer uns 25 anys que vaig començar a escriure lletres de cançons i feia algun escrit esporàdic. Ara es pot dir que només escric els poemes per publicar a aquesta revista i alguna felicitació, a part d'alguns articles informatius sobre la cooperativa. Ara bé, amb el grup Katau tenim tres discs publicats dels quals he realitzat la lletra i la música de totes les cançons. A més, també he fet algunes composicions de música jazz i participacions a discs d'altres for-

macions com *Tumbet*. Es pot dir que les lletres de les cançons són poemes musicats.

Has tocat amb diferents formacions musicals, però actualment toques amb algun grup?

Actualment, encara form part de Katau i, esporàdicament, feim alguna actuació, però la música d'autor és una música que no interessa, ja que els DJ i la música electrònica li passen davant. De totes maneres, vaig formant part d'alguns grups que es munten i es desmunten a les escoles de música, per fer alguna actuació puntual o concerts de jazz.

Quina és la teva font d'inspiració a l'hora d'escriure poesia o compondre cançons?

La font d'inspiració sempre és el dia a dia, un mateix i allò que l'envolta: l'amor, la mort... La poesia és un art, l'art d'encadenar paraules i això ajuda a treballar i a treure el teu interior.

Hi ha alguna cançó o poema pel qual tenguís un sentiment especial, sigui propi o d'algun altre autor?

No, és molt difícil dir-ne únicament un. Segurament si em demanessin una llista de quaranta no la sabria fer. A més, aquesta llista algunes vegades depèn del moment o situació que un viu.

Els teus fills, en Jaume i en Gabriel, també són uns grans músics i tots dos escriuen. Com veus el fet que segueixin un camí semblant al teu en aquest camp?

Sí, tots dos escriuen i toquen algun instrument. En Jaume és més músic i en

tant, està bé que segueixin aquest camí familiar, però del que estic més content és de veure que tots dos passen gust de fer el que fan.

Per acabar, en Jaume em va explicar que viure de la música o de l'escriptura és molt complicat. Aquest camí sempre sol ser completament d'una altra feina i moltes vegades els que acaben vivint d'això no són els millors, sinó els que han trobat una editorial o empresa que els ha agafat i els ha tret a la llum, però hi ha gent boníssima que no és mai coneguda.

En Jaume ens explica que la música en viu, feta amb les mans i l'aire, posant-hi el cos i el cor, on es mostren els sentiments, no té un espai. De cada vegada més la música que posen

Gabriel és més escriptor. De fet, en Gabriel ha guanyat premis de poesia i narració a Catalunya i a nivell dels Països Catalans. Té molta imaginació a l'hora d'escriure, cosa que sempre fa en català, excepte les lletres de les cançons que les fa en anglès. Per altra part,

en Jaume, a part de tenir un gran expedient dins el Conservatori Superior, ha rebut el premi al millor solista. El que és més important per jo és que segueixin el seu camí interior. Pens que tothom du una part genètica del seu passat, tal com jo duia del meu pare; per

els DJ i la música electrònica ocupen més espai i en deixen menys per la música com a art, la música no sintètica. Això provoca un consum irresponsable i en massa de la societat, sense deixar lloc al comportament individual.

ca fonda càfè

PORRERES - tlf. 971 64 73 16

LA REPRESSIÓ FRANQUISTA A PORRERA

Francesc Delpueyo Aceña

El franquisme fou un període que sorgí com a conseqüència d'un fatídic esdeveniment que ha marcat la història d'Espanya: la Guerra Civil (1936-1939). Aquesta etapa va des de 1939 a 1975 (amb la mort del dictador, Francisco Franco). En aquest article em centraré en la repressió franquista a Porrera, durant els anys 1939-1950 (primers anys del franquisme i, en molts aspectes, els més durs arreu del país). El llibre de Josep Recasens Llor, *La repressió franquista al Priorat (1939-1950)*, és bàsic per a entendre la repressió franquista a Porrera, ja que proporciona informació estadística de l'impacte de la repressió a tota la comarca i desglossa les dades poble per poble.

A Porrera, la repressió del bàndol guanyador no fou menys que en altres zones; no hi hagué tanta mortaldat com en altres poblacions durant aquells anys, però no seria d'estranyar que hi hagués hagut algunes morts que per falta de documentació o perquè les persones estaven empadronades fora de la vila no consten registrades en aquesta font.

De penúria i de malestar n'hi hagué molt. Sols observar les primeres dades del llibre es pot deduir que la por i la incertesa eren sempre presents. Durant els anys indicats, a Porrera hi hagué 18 persones processades, de les quals 16 foren recloses temporalment i 2 afusellades. Tots aquests —i es diu tots perquè foren tots homes—¹ entraren a la presó, l'edat d'entrada fou dels 21 als 64 anys. A continuació, es mostra per on oscil·laven les edats dels

reclosos i el nombre de persones que entrà a la presó en aquella franja d'edat: 21-24, 1; 25-29, 1; 30-34, 3; 35-39, 3; 40-44, 5; 45-49, 3; 55-59, 1; i 60-64, 1.

Les condemnes podien ser donades per diversos motius, però els més comuns, i per aquests casos concrets, foren el consell de guerra, la rebel·lió militar i l'auxili a la rebel·lió; amb diferents sentències i condemnes. Cada reclús empresonat passà un temps diferent dins de la presó (en el cas de Porrera era la més habitual aquesta condemna on, per fortuna, alguns en tingueren reducció). Però no s'ha d'oblidar que també hi hagué penes de mort, que afectaren molt especialment a les famílies dels represaliats.

Recasens, al seu llibre, ens mostra part de l'origen dels homes castigats pel règim: nascuts al poble i empadronats, 13; no nascuts a Porrera, però empadronats, 5. Per tant, es pot veure com la majoria eren del municipi. L'estat civil d'aquests homes era: 4 solters, 13 casats i un viudo. I dels 18, tan sols un no tenia instrucció escolar. Referent a les activitats i al món laboral, 16 eren pagesos (sector primari) i 2 xofers (sector terciari). D'aquesta manera, es poden saber els noms d'aquestes 18 persones processades en aquesta primera etapa del franquisme a Porrera, però, i no per qüestions de privacitat, ja que aquestes dades són públiques, aquí no s'escriuran els noms dels afectats (aquests poden ser consultats al llibre de l'autor).

Com a primer punt resolutiu, si s'anàlitzien les dades de cada persona indivi-

dualment i amb atenció, es poden assolir molts punts de partida. Per exemple, observant els motius dels processaments, les condemnes, les entrades a la presó, els alliberaments, etc. es pot conèixer com cada cas fou diferent i, per tant, començar a partir d'aquí una anàlisi més precisa de cadascun (sobre el context, la dictadura i l'evolució d'aquesta, i com els canvis del règim o les modificacions d'aquest van afectar casos particulars).

A tall conclusiu, Porrera també patí les greus conseqüències del franquisme i la seva consolidació; potser no hi ha tants afusellats durant aquests anys com en altres poblacions de la comarca o d'arreu del país, però la repressió fou dura. El fet que 2 homes fossin assassinats d'una brutal manera segurament fou suficient per expandir la por i el terror per la vila, i més si pensam que es venia d'una guerra amb conseqüències nefastes i de la posterior repressió que hi hagué pertot arreu; per tant, Porrera no n'estava al marge.

Cal no oblidar, per altre costat, que els altres 16 estaven vivint una situació difícil en l'àmbit personal i familiar. Les famílies dels processats (mullers, fills i filles, principalment) patiren també de manera directa. El context d'aquells moments i els rols socials i familiars establerts, deixaven en mala situació els familiars dels processats, fos temporalment o permanentment i, en un primer moment, sense una font d'ingressos important (el sou oficial de l'home, juntament amb la vergonya injustificada que podien comportar

Imatge extreta de
 enciclopedia.cat

situacions com les exposades aquí socialment).

El poble visqué, doncs, un període de supervivència familiar en una època de plena inestabilitat econòmica i social. En definitiva, els homes dels casos documentats quedaren castigats a la presó un temps concret o, dos d'ells, assassinats per un règim autoritari i sense escrúpols. Les dones dels processos quedaren desprotegides en un món i un context social que no les tenia en consideració. I els nens i nenes quedaven marcats de per vida per una repressió d'una dictadura que subjuguà el país als seus interessos i les seves decisions.

I a tall de reflexió, s'ha de tenir present el gran esforç que es dedica socialment, acadèmicament i professionalment per documentar una repressió tan dura com la que imposà el franquisme. I no és demagogia, sinó una dictadura que ho va deixar «tot lligat i ben lligat»² de la qual encara es

pateixen les conseqüències més de 40 anys després de la mort del dictador. Per tant, a escala col·lectiva i individual s'ha de seguir treballant per treure a la llum una realitat diluïda i/o distorsionada per uns pocs i soferta per molts; els crims i les accions de moral flexible com les exposades s'han de poder exposar i jutjar. Com bé comenta el meu company de professió Joan Casanovas,³ «de fet ara ho veiem de nou a Catalunya amb l'explicació de què la “raó d'estat” justifica la violència policial contra qui la desafia»; hi estic d'acord, ja que penso que el silenci a injustícies d'aquesta envergadura contribueix a la repressió moderna. Casanovas continua dient que «és un discurs que ve de lluny i que tants anys d'imposar-lo ha creat un entorn de silenci acrític sobre ell».

Bibliografia

RECASENS LLORT, Josep (2009). *La repressió franquista al Priorat (1939-1950)*. Centre cultural i Recreatiu La

Unió de Torroja del Priorat, Arxiu Comarcal del Priorat (centre cogestionat entre el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, el Consell Comarcal del Priorat i l'Ajuntament de Falset).

1 Està constatat que també es tancaren dones a la presó durant aquests anys, no a Porrera, però sí en altres pobles de la comarca. I anys més tard dels estudiats aquí, sí que ingressaren dones de Porrera en diferents presons del territori, com per exemple la de Falset (la presó de la comarca durant el Franquisme).

2 Moltes fonts donen per cert que Franco pronuncià aquestes paraules; a falta de fiabilitat i dubtes en les fonts, aquest fet consta com un rumor.

3 Doctor en Història d'Estats Units d'Amèrica i Amèrica Llatina, de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. Referència extreta d'un debat personal.

ACTIVITAT DEL CA PORRERES

Club d'Atletisme de Porreres

Aquesta nova temporada s'ha iniciat amb il·lusió i esforç per part del CA Porreres. Durant els tres primers Cross disputats fins al moment, hem aconseguit gaudir de 28 pòdiums entre totes les categories. Entre aquests, podem destacar especialment el d'un jove, Joel Sáez, que ha iniciat enguany el camí competitiu amb molt d'èxit a la categoria Sub 8, i el bon funcionament que exhibeixen tant Guillem Barceló com Toni Llopis en la categoria M55, on han aconseguit 3 pòdiums.

Per la seva part, Mohamed Raissi s'ha convertit en tot un exemple a seguir dins el Club. El seu esforç i constància durant els entrenaments l'han ajudat no sols a ser competitiu dins la seva categoria, la Sub 23, sinó també a aconseguir guanyar el Cross de Cala Agulla en Categoria Absoluta.

En categoria femenina, les atletes del CA Porreres segueixen destacant dins el panorama de l'atletisme mallorquí, i aconsegueixen places de pòdium o lluiten per aconseguir-les en totes i cada una de les categories, des de Sub 10 fins a Sub 16.

Sa Mitja

Un any més, el CA Porreres ha organitzat la mitja maratón de Porreres «Sa Mitja» (7a edició) i els 10 km (6a edició). En primer lloc, volem aprofitar aquestes línies per agrair l'ajuda que van aportar tots els voluntaris, patrocinadors i col·laboradors.

Pel que fa als resultats, hem de destacar que en categoria femenina es varen batre els rècords de les dues curses: Sebastiana Llabrés (CA Inca Iberostar) va establir el nou rècord de Sa Mitja (1h 23' 11") i Atteneri Tur (Ria

Ferrol) va baixar la marca de la cursa dels 10 quilòmetres fins als 37 minuts i 34 segons. En categoria masculina, els guanyadors foren Joan Marín i Hugo Rodríguez.

En categoria local, els guanyadors de Sa Mitja foren Damiana Moll i Sandro Vidal i els dels 10 km, Mohammed Raissi i Agnès Oliver.

Entrevista a APOL·LÒNIA NICOLAU ROIG

1. Hola, Apol·lònia! Per començar, quants anys tens i quants en fa que practiques atletisme?

Tenc 11 anys i practico atletisme des dels 4 anys.

2. Què és el que t'agrada més dels entrenaments d'aquest esport?

Quan feim sèries de dues o tres voltes a la pista.

3. I el que menys?

Fer els exercicis de força, perquè l'endemà tenc mal pertot el cos.

4. A part d'atletisme quins esports fas o has fet? Fas també altres activitats no esportives?

Faig natació i no he practicat cap altre esport. També faig música, clarinet i anglès.

5. Ens podries dir què et va fer triar l'atletisme com a esport?

Vaig triar atletisme perquè les meves cosines hi anaven i els agradava molt. Jo ho vaig voler provar.

6. T'agrada més competir en cross o pista? Per què?

M'agrada més competir en cross, perquè les distàncies són llargues i és més divertit perquè el terreny no és pla com a les pistes.

7. De totes les proves de pista en què has participat amb quina et quedaries?

La prova que més m'agrada són els 1000 m. Sobretot em va agradar la de l'any passat, que vaig fer primera de Mallorca de la meva categoria.

8. Si et deixessin demanar un desig relacionat amb l'atletisme de cara a aquesta temporada, què demanaries?

Millorar els resultats de l'any passat.

NOMÉS ÉS ESPORT?

Antoni Sastre Vanrell

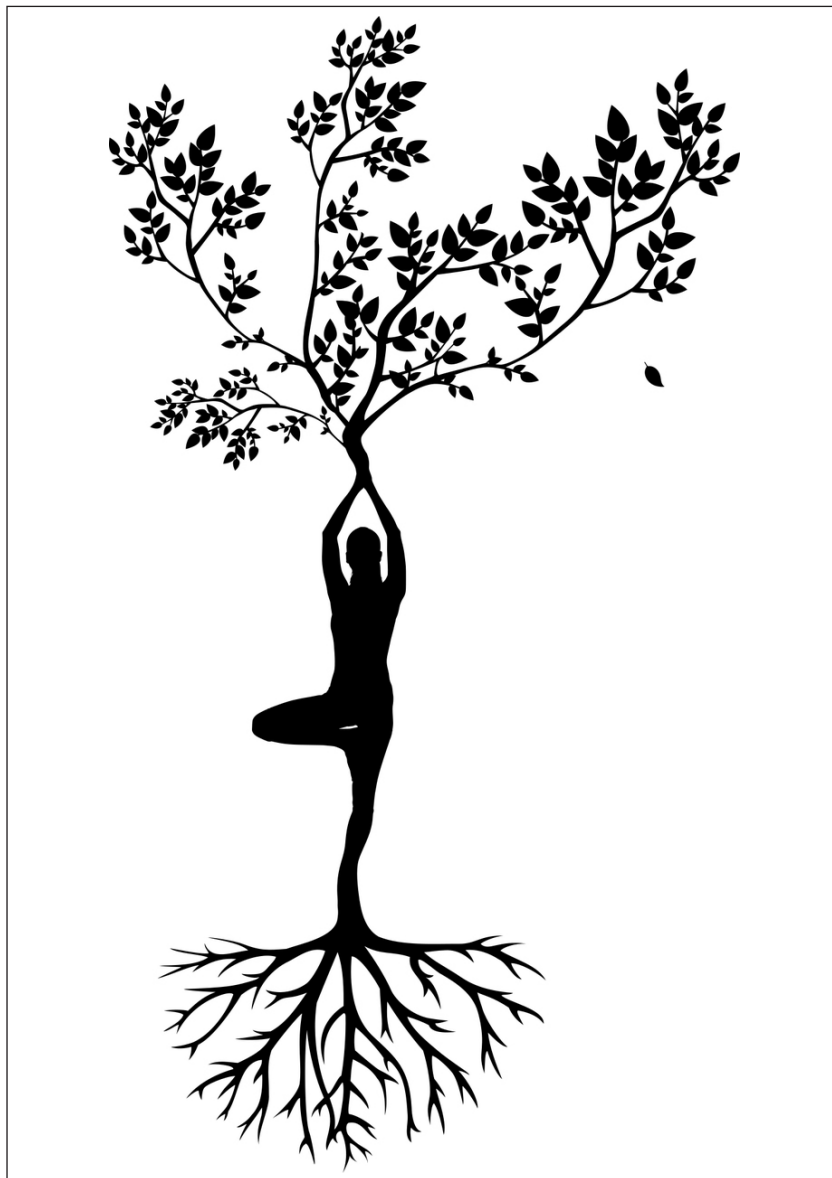
Vivim de pressa, aquí, allà, avui, ara. El ritme de vida actual ens porta a no aturar, a contreure compromisos i obligacions que ens ocupen bona part del dia i que, en algunes persones més i en algunes menys, els deixen poc temps al cultiu personal d'un mateix.

Una bona manera de defugir, d'aïllar-se —encara que només sigui per una estona— de l'estrès diari és la pràctica d'algun esport. I és que està demostrat científicament que realitzar exercici físic té un efecte fisiològic positiu sobre les persones.

Practicar exercici provoca que s'alliberin substàncies com l'endorfina, coneguda com l'hormona de la felicitat a causa del fet que genera una sensació de benestar i calma tant físicament com mentalment, a més, també enforteix el sistema immunològic.

No és d'estranyar, per tant, que cada vegada hi hagi més persones que practiquin algun tipus d'activitat física, per tal de fer aflorar aquestes substàncies químiques que reporten una sensació d'alegria. Quantes vegades hem sentit algú que després d'arribar de fer esport se sent feliç i satisfet de l'activitat que ha dut a terme? Això és gràcies a les endorfines que es generen durant la pràctica esportiva.

Un altre aspecte important que cal destacar en el món de l'esport, sobretot en els més petits, és l'educació en valors. Paraules com compromís, esforç, respecte són o haurien de ser els pilars en els quals s'haurien de posar els fonaments de l'educació esportiva, independentment de les capacitats i habilitats que cadascú

pugui oferir. Es pot jugar molt bé a un esport, però si no s'és constant i es treballa en equip, ja es pot tenir una molt bona qualitat individual que sense l'ajuda i cooperació de tots no s'aconseguirà arribar a l'objectiu final.

En definitiva, és important que entre tots valorem la pràctica de l'esport i deixem enrere les actituds sedentàries

que no fan més que acomodar-nos i empitjorar la nostra salut. Sortim al carrer a córrer o caminar, pugem a Monti-Sion, fem voltes amb bicicleta per les fantàstiques rutes que hi ha pel terme de Porreres, nodrim els clubs del poble de nins i nines, eduquem en valors a través de l'esport, amb tots aquests arguments seguirem dient que *Només és esport...*

Membres del consell de redacció al sopar de celebració dels 100 números del Llum d'Oli a Montisíon, any 2004. D'esquerra a dreta: Joana Maria Julià, Maria Sampol, Joana Móra, Toni Gornals "Pubil", Margalida Barceló "des Misser", Gaspar Barceló "Xibic", Miquel Morlà (dissenyador de la portada especial del número 100) i Caterina Oliver.